Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 5 šilingov
mesečna naročnina 20 šilingov
celoletna naročnina 200 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXVIII | CELOVEC, PETEK, 18. FEBRUAR 1983 | ŠTEV 7. (2110)

SREČANJE ZUNANJIH MINISTROV AVSTRIJE IN JUGOSLAVIJE:

Poudarjen pomen za dobre meddržavne odnose

V torek dopoldne sta se na Brdu pri Kranju srečala avstrijski zunanji minister dr. Willibald Pahr in jugoslovanski zvezni sekretar za zunanje zadeve Lazar Mojsov. Njun večurni pogovor sodi v tradicijo občasnih, vendar dokaj rednih srečanj, med katerimi Avstrija in Jugoslavija usklajujeta stališča o mednarodnih vprašanjih in se medsebojno informirata. Tokrat je do sestanka prišlo na pobudo avstrijskega ministra kot poroča ljubljansko „Delo".

V ospredju torkovih pogovorov je bil položaj v Evropi, pri čemer sta se ministra zlasti pomudila pri madridski konferenci. Jugoslavija in Avstrija tesno sodelujeta pri uveljavljanju načel helsinške listine. Dejavnost nevtralnih in neuvrščenih držav, „skupine N N", sploh omogoča nadaljnji potek sedmega nadaljevanja madridskega sestanka. Pahr in Mojsov sta skupno ugotovila, da se mora madridska konferenca čimprej končati, in sicer na podlagi dokumenta, ki so ga sestavile nevtralne in neuvrščene države.

Šefa jugoslovanske in avstrijske diplomacije sta pretresla tudi vsa ostala mednarodna vprašanja, pri čemer je Mojsov Pahra informiral o pripravah na vrhunski sestanek neuvrščenih držav v New Delhiju. Avstrija se teh sestankov udeležuje kot gost.

Po tradiciji sta ministra obširno obravnavala tudi dvostranske odnose med Avstrijo in Jugoslavijo. Ugotovila sta, da se dobro razvijajo. Poleg problemov gospodarskega sodelovanja, trgovinskega primanjkljaja, jugoslovanskih delavcev v Avstriji in neizpolnjenih sporazumov o vrnitvi arhivov (prvi avstrijsko-jugoslovanski arhivski sporazum bo „praznoval" letos 60-letnico) sta se ministra lotila tudi vprašanja slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji.

Kako važno je to vprašanje, je povedal Lazar Mojsov med slavnostnim kosilom, ki ga je priredil svojim gostom in ki se ga je udeležil tudi predsednik slovenskega izvršnega sveta Janez Zemljarič. V svoji zdravici je Mojsov namreč dejal: **„Nikakor ne smemo zanemarjati pomena, ki ga ima za razvoj dobrih sosedskih odnosov izboljšanje položaja in vsestranski razvoj slovenske in hrvaške narodne manjšine v Avstriji. V uresničevanju določil 7. člena državne pogodbe in v stalnem dialogu avstrijske vlade s predstavniki manjšine vidimo — to vedno poudarjamo — pot k rešitvi tega odprtega vprašanja naših odnosov."**

Mojsov je govoril tudi o pomenu obmejnega sodelovanja, pri čemer je lahko iz prve roke informiral ministra Pahra, da je jugoslovanska vlada omejila potni depozit na letošnje leto („depozit bo prenehal veljati najkasneje do konca leta 1983"), da bodo prebivalci obmejnega področja lahko dvanajstkrat na leto potovali čez mejo brez pologa (ne samo petkrat, kot doslej) in da polog odpade tudi za tiste, ki se bodo udeleževali zborovanj na avstrijskem ozemlju.

Oba ministra sta bila zelo zadovoljna s potekom pogovorov in sta izjavila, da so potekali v izredno delovnem in prijateljskem ozračju. Willibald Pahr je v svoji zdravici celo dejal, da so Avstrijci in Jugoslovani „več kot sosedje": „Povezuje nas mnogo več, kot samo narodi na obeh straneh meje. Smo kakor interesna skupnost — Jugoslavija kot neuvrščena, Avstrija kot nevtralna država. Čeprav neuvrščenost in nevtralnost nista isto, imata vendarle nekaj skupnega — svojo funkcionalnost."

Kancler Kreisky povabljen v Jugoslavijo

Prejšnji teden je kancler Kreisky sprejel jugoslovanskega ambasadorja na Dunaju Milorada Pešiča, ki mu je ob tej priložnosti izročil posebno sporočilo predsednice zveznega izvršnega sveta SFRJ Milke Planinc.

Kakor je bilo slišati med srečanjem zunanjih ministrov obeh držav na Brdu, je predsednica jugoslovanske vlade kanclerju Kreiskemu med drugim izrazila tudi svoje zadovoljstvo, da je prišlo do nadaljevanja dialoga med zvezno vlado in predstavniki slovenske manjšine. Hkrati ga je povabila, naj še letos obišče Jugoslavijo. Kreisky je povabilo z zadovoljstvom sprejel, seveda pod pogojem, da bo ponovno izvoljen za kanclerja.

Določene olajšave

glede dinarskega pologa

Jugoslovanska vlada je veljavnost predpisa o dinarskem pologu (5000 dinarjev, ki jih morajo jugoslovanski državljani vplačati pripotovanju v inozemstvo — op. ured.) omejila na letošnje leto. Na srečanju z avstrijskim zunanjim ministrom Pahrom na Brdu pri Kranju je jugoslovanski zvezni sekretar za zunanje zadeve Mojsov namreč povedal, da bo predpis prenehal veljati najkasneje do konca leta 1983. Za prebivalce obmejnih področij pa so bile sprejete še nadaljnje olajšave: odslej bodo lahko vsak mesec in ne samo petkrat na leto potovali čez mejo brez pologa; in obveznost vplačila pologa odpade tudi za tiste, ki se bodo udeleževali prireditev na naši strani meje.

Opozorila na negativne posledice dinarskega pologa, zlasti za prebivalstvo obmejnih predelov, so torej že rodila določene uspehe. Ravno to pa gotovim ljudem pri nas očitno ne gre v račun, ker se bojijo, da bi jim zmanjkalo „vzrokov" za kritične in dostikrat tudi hujskaške izpade proti sosednji državi.

Ker ob srečanju Pahr-Mojsov pač niso mogli pogrevati starega „prastrahu" o ogroženi meji, je bil dinarski polog naravnost dobrodošel. In tako npr. v tukajšnjem „Malem časopisu" najdemo na prvi strani v velikem naslovu čez celo širino trditev, da ni „nobene obljube o koncu dinarske zapore"; šele na 6. strani je potem kratka vest o olajšavah v obmejnem prometu, z opozorilom, da za ostale Jugoslovane slej ko prej velja dosedanja ureditev. O olajšavah v obmejnem prometu kratko poroča tudi KTZ, vendar jih „omejuje" do konca leta — medtem ko je v resnici bila na tekoče leto omejena veljavnost celotnega predpisa o pologu.

V takih desinformacijah je res težko zaslediti doprinos k tistemu prijateljskemu ozračju, v kakršnem je potekalo srečanje Pahr-Mojsov na Brdu pri Kranju.

Mojsov zdaj v Rimu

Delegacija SKGZ v Beogradu

Zvezni sekretar za zunanje zadeve SFRJ Lazar Mojsov, ki se je v torek na Brdu pri Kranju srečal z avstrijskim zunanjim ministrom Pahrom, je te dni na uradnem obisku v Italiji in v Vatikanu. Podobno kot srečanje Mojsov-Pahr tudi obisk v Rimu spada v okvir že ustaljenega običaja letnih srečanj med šefoma diplomacije obeh sosednih držav. Okvir pogovorov sega od izmenjave stališč k aktualnim mednarodnim problemom do obravnavanja bilateralnih vprašanj, med temi je prav gotovo tudi položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

O tej problematiki pa je bilo izčrpno govora predvsem minulo soboto v Beogradu, ko sta predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu in član izvršnega odbora SKGZ Bogo Samsa obiskala predsednico zveznega izvršnega sveta SFRJ Milko Planinc. Predstavnika SKGZ sta prikazala položaj Slovencev v Italiji in njihova prizadevanja za dosego globlne zaščite, predsednica Planinc pa je potrdila jugoslovansko željo po vsestranskem razvoju slovenske narodnostne skupnosti.

Predstavnika SKGZ sta se v Beogradu dalj časa razgovarjala tudi s članom predsedstva SZDL Jugoslavije Aleksandrom Grličkovom. Obravnavana so bila vprašanja v zvezi z globalnim zaščitnim zakonom, o katerem sedaj razpravlja rimski parlament. Nadalje se je govorilo o italijansko-jugoslovanskih odnosih in o sodelovanju zlasti na mejnih področjih.

Končno sta predstavnika SKGZ obiskala še republiško konferenco SZDL Srbije in agencijo Tanjug, kjer povsod je bilo govora o možnostih in oblikah sodelovanja.

PREBERITE

Slovenščina v javnosti — str. 2

Koroški delež v slovenskih leksikonih — str. 3

Novi dijaški dom SŠD že vabi gojence — str. 4

Radiše deset let združene z Žrelcem — str. 5

Dva državna prvaka iz Zahomca — str. 8

TUDI MADŽARI V AVSTRIJI UGOTAVLJAJO:

Avstrijska manjšinska politika

je usmerjena v asimilacijo narodnih manjšin

Pred šestimi leti — 1. februarja 1977 — je začel veljati takoimenovani zakon o narodnih skupinah. Toda zakon, ki ga avstrijski politiki tako doma kot v mednarodni javnosti skušajo predstavljati kot najboljšo in menda v evropskem merilu vzorno manjšinsko zakonodajo, je v vseh teh letih le na papirju; v praksi ga vse do danes ni uspelo izvajati, kajti prizadete narodne skupine ga odklanjajo, ker v njem ne vidijo izraza pospeševalne manjšinske zaščite in s tem jamstva za svoj obstoj in razvoj, marveč nasprotno le instrument čim hitrejšega asimiliranja in raznarodovanja.

Koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati ta zakon še posebej odklanjamo kot izpolnitev člena 7 državne pogodbe, ki zagotavlja obema skupinama daleč širša in predvsem mednarodnopravno zagotovljena jamstva. Zato tudi dosledno odklanjamo sodelovanje v manjšinskih sosvetih, ki so del tega zakona, s katerim so bile naše v členu 7 državne pogodbe zajamčene pravice vsebinsko in prostorsko izničene na skrajni minimum.

Toda svoje negativne izkušnje s to zakonodajo ima na primer tudi madžarska narodna skupnost v Avstriji — čeprav je šele s tem zakonom dobila pravno priznanje kot manjšina. Iz tega vzroka so Madžari prva narodna skupina, ki se je odločila za sodelovanje v sosvetih, vendar so njene dosedanje izkušnje vse prej kot zadovoljive. Že na predlanskem srečanju narodnosti sosednjih dežel so namreč Madžari zaskrbljeno opozarjali na pomanjkljivosti zakona ter potrjevali pravilnost odklonilnega stališča Slovencev in Hrvatov.

Izrecno o asimilacijskem značaju avstrijske manjšinske politike pa je bilo govora tudi na nedavnem občnem zboru Zveze madžarskih društev in organizacij v Avstriji, to je organizacije, ki združuje pripadnike madžarske narodne skupnosti izven Gradiščanske. Ugotavljali so, da zakon o narodnih skupinah upošteva samo gradiščanske Madžare, ne pa tistih, ki živijo v drugih predelih Avstrije, zlasti na Dunaju in Nižjem Avstrijskem, kamor so se mnogi prebivalci Gradiščanske izselili zaradi pomanjkanja dela v domačem kraju. In še posebej glede zakona o narodnih skupinah je bilo poudarjeno, da je velik prepad med verbalnim priznavanjem k zaščiti narodnih skupin in zagotovitvi njihovega razvoja ter birokratičnim izvajanjem zakonskih določil. Na podlagi takih dejstev prihajajo Madžari do zaključka, da je velik del njihove narodne skupine neposredno v nevarnosti asimiliranja.

Za avstrijsko manjšinsko politiko take ugotovitve gotovo niso laskave. Predvsem pa potrjujejo upravičenost in pravilnost naših lastnih ugotovitev in stališč: da nam ne gre za vprašanje sosvetov (še zlasti ne za „vnaprejšnje storitve", ki jih — kakor nam očitajo — baje izsiljujemo kot neko „kupno ceno"), temveč nam gre za sporazumno reševanje naših bitnih vprašanj na podlagi določil člena 7 državne pogodbe, s tem pa za ustvaritev takih pogojev, da bo zaustavljena asimilacija in zagotovljen nadalnji obstoj ter vsestranski enakopravni razvoj naše narodne skupnosti.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na

MLADINSKO REVIJO

POKAŽI KAJ ZNAŠ

ki bo v nedeljo 27. 2. 1983 ob 14.30 uri v slavnostni dvorani Trgovske zbornice v VELIKOVCU.

Sodelovali bodo otroci kot pevci, recitatorji, glasbeniki itd.

Otroci, mladina! Če bi radi sodelovali, se lahko prijavite do 18. 2. 1983 pri Slovenski prosvetni zvezi, Celovec, Gasometergasse 10
tel. 0 42 22/32 5 94 ali 33 1 08.

Poslužujmo se slovenščine

da ji priborimo položaj enakopravnega uradnega jezika

Kot eno glavnih nalog v letu 1983 so naše organizacije poudarile potrebo po močnejšem in bolj organiziranem pristopu k uveljavljanju našega jezika v javnosti. To ne samo tam, kjer to možnost formalno imamo, marveč prav tako tudi v vseh drugih krajih našega ozemlja, kjer nam jo zakon o narodnih skupinah še zožuje ali sploh jemlje. Kajti osnova naših prizadevanj za uresničitev vsestranske enakopravnosti je slej ko prej člen 7 avstrijske državne pogodbe, ki je bil sprejet v zaščito narodne skupnosti, ne pa kot instrument asimilacijske politike, kakor se vedno bolj izkazuje zakon o narodnih skupinah, ki ga zato koroški Slovenci tudi dosledno odklanjamo in ga ne bomo priznali kot izpolnitev člena 7.

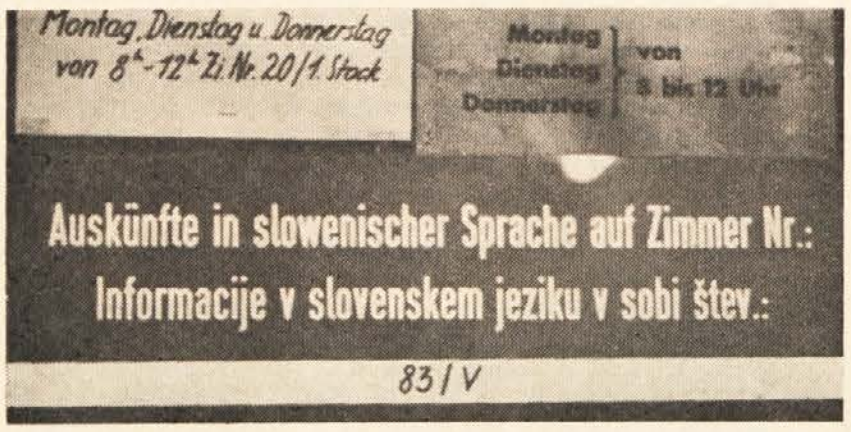

O jezikovni enakopravnosti govori 3. točka 7. člena državne pogodbe, kjer je rečeno: „V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvatskim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvatski jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini."

To je brez dvoma dovolj jasno določilo, ki pravi, da bi moral biti naš jezik enakopraven uradni jezik na celotnem ozemlju naše avtohtone naselitve in na vseh področjih javnega življenja — brez vsakega zoževanja na nekaj obrobnih krajev pod Karavankami ali omejevanja na nekaj podrejenih uradov. Zato more in mora biti cilj naših tozadevnih prizadevanj le ta, da bomo priborili našemu jeziku položaj enakopravnega uradnega jezika povsod tam, kjer živimo in kjer se naš človek srečuje z oblastmi in uradi.

Seveda pa se ta naša prizadevanja ne smejo omejevati na bolj ali manj odločne zahteve, ki jih postavljajo naše organizacije v svojih vlogah in predlogih na pristojne dejavnike v deželi in državi. Boj za jezikovno enakopravnost v javnem življenju mora biti predvsem v praktičnem uporabljanju in uveljavljanju našega jezika; ali z drugimi besedami: ne smemo čakati, da nam bo v državni pogodbi zajamčene pravice nekdo izpolnil, marveč se moramo teh pravic enostavno poslužiti! Na občini, pri pošti in železnici, na okrajnih glavarstvih in agrarnih oblasteh, na najrazličnejših področjih deželne uprave, pri varnostnih organih, pri carinskih in finančnih uradih, pri državni in cerkveni davkariji, skratka povsod tam, kjer „uradujejo" in se torej poslužujejo „uradnega jezika", moramo uporabljati naš materni jezik in ga s tem praktično uveljavljati kot uradni jezik v smislu člena 7 državne pogodbe.

Seveda se moramo zavedati, da bomo pri tem pogosto naleteli na nerazumevanje, nasprotovanje in najrazličnejše ovire (o takih ovirah, ki so lahko političnega, gospodarsko-socialnega, sociološkega, psihološkega in še marsikakšnega drugega značaja, poročamo še posebej). Tudi naš reporter je na celovškem finančnem uradu povzročil tipično uradniško razburjenje, že samo s tem, da je slikal v veži nameščena in strankam namenjena obvestila (glej našo sliko). Ali bi moral prositi za posebno dovoljenje in zanj morda še plačati pristojbino 100 šilingov, kakor se je to zgodilo ZSO?

ZSO se je namreč pri deželni finančni direkciji pozanimala, kako je v finančni upravi na Koroškem z dvojezičnim uradovanjem oz. kakšne tiskovine imajo prevedene v slovenščino. Deželna finančna direkcija je prosila za razumevanje, ker „iz upravno-tehničnih vzrokov" odgovarja z zamudo, kajti: zaradi „načelnega pomena" je morala prošnjo ZSO predložiti zveznemu ministrstvu za finance. V „začasno informacijo" je še sporočila, da je zaradi prevajanja tiskovin že od junija 1977 „v stalnem stiku" z dvornim svetnikom dr. Pavlom Apovnikom; obenem pa je opozorila, da je vloga ZSO podvržena določilom zakona o pristojbinah in mora zato ZSO naknadno predložiti kolek za 100 šilingov.

Kljub temu ima odgovor deželne finančne direkcije nedvomno tudi svojo pozitivno plat: kaže, da se v finančni upravi vendarle — čeprav zelo zamudno — bavijo z vprašanjem dvojezičnega uradovanja in s tem priznavajo enakopravnost našega jezika. Kdaj in v kolikšni meri bo ta enakopravnost postala vsakodnevna praksa — in to ne velja samo za finančno upravo, marveč enako tudi za vsa druga področja javnega življenja oz. komuniciranja z oblastmi in uradi —, pa bo odvisno predvsem od nas samih. Bolj pogosto in odločno se bomo posluževali slovenščine, prej ji bomo izbojevali položaj enakopravnega uradnega jezika. Ta dolžnost velja za nas vse in na celotnem ozemlju naše naselitve — kajti gre za dosledno spoštovanje tozadevnega določila člena 7 državne pogodbe.

Pri tem pa imamo prošnjo: Obveščajte nas o svojih izkušnjah — če bodo pozitivne, jih bomo zabeležili z zadoščenjem in priznavanjem; če pa bodo negativne, jih bomo izpostavili kot primere uradnega kršenja določil avstrijske ustave in nespoštovanja obveznosti mednarodne pogodbe.

SLOVENŠČINA V JAVNOSTI:

Dinamika pritiska in bojazni

Vsak poskus, vsaka namera, da bi Slovenec na Koroškem z uradi občeval v slovenščini, je povezan z negotovostjo, s strahom in bojaznijo. V javnosti uporabljati slovenski jezik je na Koroškem nezaželjeno. To potrjujejo številne raziskave. In vsakdo na Koroškem ve: „Windisch is schiach, red deitsch!" Oblike in sredstva pritiska so različna, toda učinkovita. Vsak, ki se poda v tako konfliktno situacijo, da hoče uveljaviti samega sebe in svoj jezik nasproti uradnemu mestu, nasproti oblasti, pozna ta pojav in pozna občutke, sikje drugje. Proti rabi slovenščine v javnosti je nastopila policija, to zadnje sredstvo državne oblasti, proti neposlušnim državljanom, s fizičnim nasiljem. Največkrat tako fizično nasilje ni potrebno, največkrat zadostujejo psihološki mehanizmi, vsakdanji mehanizmi oblasti in njene birokracije.

Ta oblast, ta anonimni birokratski državni aparat pojmuje vsako rabo slovenščine kot protizakonito, saj ni v skladu s predpisi, hkrati pa tudi kot upor proti pritisku. Tako vsak primer rabe slovenščine v javnosti

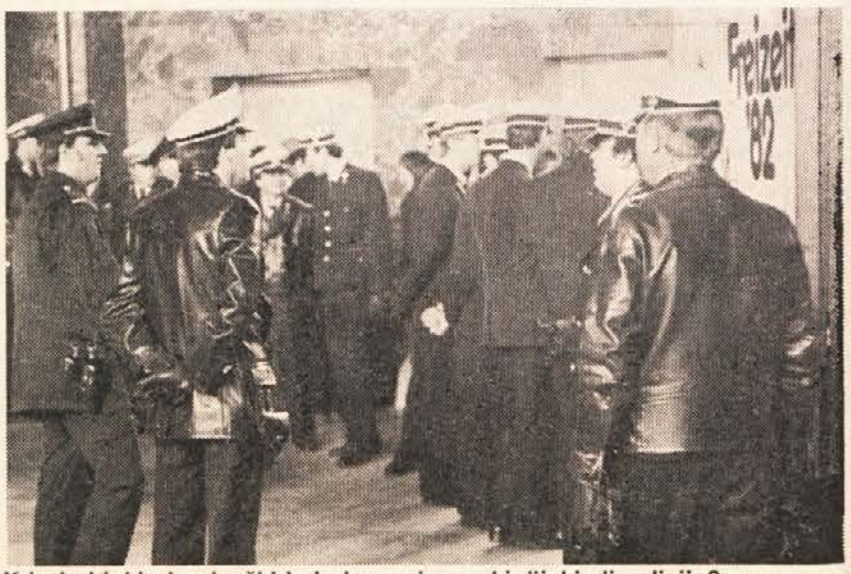

Kdo je blokiral celovški kolodvor: slovenski dijaki ali policija?

ki ga ob tem obhajajo. Toda zelo redki so tisti, ki o tem tudi govorijo. Kajti kdo rad prizna, da se boji?

Zato je tem bolj pomembno, da se je Franc Merkač s svojim kolegom Karlom Fallendom lotil poskusa, da bi na konkretnem primeru dokumentiral in ilustriral socialno-psihološke stike v takem položaju. Franc Merkač-Karl Fallend, „ . . . ich bin mehr Slowene geworden . . .!" Sozialpsychologische Aspekte einer gewaltfreien politischen Aktion slowenischer Jugendlicher in Kärnten, Celovec 1983 (SIC), 178 str. *„Kolodvorska akcija" slovenskih gimnazijcev je samo eksemplaričen prikaz koroške resničnosti, v kateri živimo.*

Avtor sam priznava, da je bila uporaba slovenskega jezika v konkretnem javnem prostoru celovškega kolodvora vedno situacija, polna bojazni in napetosti, ki se ji je skušal izogniti in je zato uporabljal nemški jezik. V dveh pogovorih z mladincema, ki sta se akcije KDZ 8. maja lanskega leta udeležila, je prav tako v ospredju vidik bojazni: bojazni, da bi uporabljali slovensko materinščino v javnosti. Prav ta strah je očitno na Koroškem eden od vzvodov asimilacije, eden od vzrokov, da ljudje zgubljajo svojo narodno identiteto.

Razumeti jo je mogoče samo v dinamiki pritiska in bojazni. Ravno ta pritisk se je pri „kolodvorski akciji" manifestiral bolj odkrito kot marsikje drugje. Proti rabi slovenščine v javnosti je nastopila policija, to zadnje sredstvo državne oblasti, proti neposlušnim državljanom, s fizičnim nasiljem. Največkrat tako fizično nasilje ni potrebno, največkrat zadostujejo psihološki mehanizmi, vsakdanji mehanizmi oblasti in njene birokracije.

Ta oblast, ta anonimni birokratski državni aparat pojmuje vsako rabo slovenščine kot protizakonito, saj ni v skladu s predpisi, hkrati pa tudi kot upor proti pritisku. Tako vsak primer rabe slovenščine v javnosti postane akt upora proti državni oblasti, postane provokacija, ki jo je treba v kali zatreti. In to zatiranje je očitno stalnica avstrijske manjšinske politike: kjer je le mogoče, onemogočiti uporabo slovenščine, če pa se kdo kljub temu upa, ga čakajo sankcije brez števila.

In dejansko je takšno dejanje kot „kolodvorska akcija" upor proti pritisku, ki ustvarja strah, upor proti asimilaciji in hkrati premagovanje lastnega strahu, lastne bojazni. V tem je tudi njena vrednost. In vrednost knjige, ki je akcijo dokumentirala.

Poseben problem je pri tem državna oblast, ki jo reprezentira neka anonimna birokracija. Tu je tudi vir strukturnega nasilja. Tisti spodaj, ki so konfrontirani s strankami, neredkokrat sami Slovenci in izpostavljeni istemu pritisku, se sklicujejo na predpise in zakone od zgoraj. Tisti zgoraj pa, elegantni, kakršni so, in odeti v brezmadežne bele srajce, se izgovarjajo na pravico do asimilacije in na ljudsko voljo, ki jim vsakih štiri let grozi z izvolitvijo.

Nasproti temu strukturnemu nasilju lahko posameznik obvelja samo, če se mu upre in premaga bojazen, če spregovori slovensko tudi tam, kjer je po kovenciji ali z zakonom prepovedano. Tedaj se mu bo tudi „splačalo", kajti ostal bo to, kar hoče biti, ne pa to, kar mu drugi vsiljujejo.

p. w.

Človekove pravice

in nerešeno manjšinsko vprašanje

Ameriškemu kongresu vsako leto predložijo obširno poročilo, v katerem je podrobno navedeno, kako je v posameznih državah s spoštovanjem oziroma nespoštovanjem človekovih pravic. V lanskem poročilu je bilo v prikazu razmer v Avstriji posebej opozorjeno tudi na nerešeno manjšinsko vprašanje, v najnovejšem pregledu — vsaj kolikor je razvidno iz tozadevnih poročil tiska — pa takega opozorila ni več.

V tej zvezi se spomnimo, da je v času med obemi poročili imel Narodni svet koroških Slovencev razgovore s predstavniki ameriške ambasade na Dunaju. Ali je morda treba videti uspeh v dejstvu, da za ameriško vlado sedaj očitno ni več nerešenega manjšinskega vprašanja v Avstriji — čeprav se položaj manjšin od tedaj v ničemer ni izboljšal?

Nastop alternativnih skupin

povzroča strankam skrbi glede izida volitev

Neodvisno od izida letošnjih državnozborskih volitev in s tem od dejstva, ali bodo „zeleni" oziroma „alternativci" uspeli doseči mandat(e) v parlamentu, so nedvomno že v dosedanjem volilnem boju zabeležili določene uspehe. Etablirane stranke, ki so si doslej delile sedeže in s tem moč v parlamentu, morajo računati z novo politično silo, ki je še ne morejo zanesljivo oceniti niti se je ne da tako enostavno opredeliti za „levico" ali „desnico", kot je bila to doslej navada v avstrijski politični praksi. In opaziti je, da se parlamentarne stranke zelo resno bavijo z izdelavo taktike, kako bi mogle nasprotovati „zelenemu" pohodu med avstrijske volilce.

Živčne so nedvomno postale vse stranke, ker je pričakovati, da bo izid letošnjih volitev zelo tesen in bo torej dejansko šlo za vsak posamezni glas. Vsak protestni volilec, ki bo glasoval za eno izmed alternativnih skupin, bo izgubljen za etablirane stranke, ki potrošijo za volilni boj toliko milijonov, da bi s temi denarji lahko zavarovale številna delovna mesta, za katera jim menda v prvi vrsti gre; po drugi strani pa „alternativci" in „zeleni" gotovo ne razpolagajo s takimi vsotami in kljub temu napredujejo, kakor se je v zadnjih mesecih že pokazalo v Salzburgu in Gradcu.

Novo faseto so si „zeleni" pridobili z napovedjo salzburškega filmskega igralca in od nedavnih volitev naprej mestnega svetnika Herberta Fuxa, da bo na listi profesorja Tollmanna kandidiral tudi za državni zbor. Herbert Fux je gotovo osebnost, ki bo s svojim nastopom pridobila številne volilce za „Zeleno listo Avstrije". Sicer pa pogovori o skupnem kandidiranju „zelene liste" in „alternativne liste" niso privedli do zaželjenega rezultata — prevelika so splošna politična nasprotja med obema skupinama. Medtem ko se „zeleni" v prvi vrsti zavzemajo za zaščito okolja (profesor Tollmann je bil eden glavnih protagonistov med plebiscitom proti atomski elektrarni) in se bolj splošno izjavljajo za izgraditev neposredne demokracije, imajo „alternativci" v svojem programu številne družbenopolitične ambicije, ki nedvomno tendirajo v smer levice, čeprav ne po tako pragmatičnih vzorcih kot socialisti ali komunisti, temveč s povsem novimi pristopi k problematiki demokracije in gospodarstva, za katero v daljnogledni konsekvenci predlagajo model samoupravljanja, model produkcijskih sredstev v obratih po delavcih. Prav tako imajo v svojem programu začrtane tudi pravice narodnih (in drugih) manjšin ter enakopravnost žensk, ne samo v praznih besedah in obljubah, temveč v vsakodnevni politični praksi. In končno se zavzemajo za model rotacije mandatarjev, ki jo hočejo — če bi jim uspel skok v parlament — sami prakticirati v tem smislu, da ne bi bil en sam mandatar poslanec za celotno mandatno dobo, marveč bi se moral po določenem času umakniti drugemu tovarišu — da ne izgubi stika z bazo in se preveč osamosvoji med svojim političnim delom (ob teh točkah programa ni mogoče spregledati vzornega modela, ki je v teoretičnih zasnovah nedvomno nastal v Jugoslaviji, zlasti v delu Edvarda Kardelja).

Trenutno še ni mogoče napovedovati, ali bo eni ali drugi teh dveh novih skupin dejansko uspelo osvojiti zastopstvo v parlamentu. Medtem ko vidijo „alternativci" možnosti za temeljni mandat predvsem na Štajerskem (zlasti po nedavnih graških volitvah) in deloma tudi na Zgornjem Avstrijskem, so „zeleni" osredotočeni na Salzburg, kjer bi morala biti osebnost Herberta Fuxa dovolj privlačna za številne volilce.

Nastopa „zelenih" se bojita predvsem konservativni stranki, še prav posebno svobodnjaki, ki jih zasleduje strah, da bi utrpeli podoben polom, kot so ga doživeli liberalci v ZR Nemčiji. Drži, da večina potencialnih volilcev Tollmanna in Fuxa pripada meščanskim slojem, ki z opozicijsko politiko ÖVP in FPÖ niso zadovoljni, ker se ta opozicijska vloga omejuje na paktiranje z vladajočimi socialisti in ne kaže nobenih konkretnih alternativ; poleg tega pa čedalje bolj izgublja na verodostojnosti, saj so črni cesarji v posameznih zveznih deželah še bolj častihlepni in vase zaljubljeni, kot je to videti pri socialistih. Po drugi strani pa se socialistom ni treba toliko bati „alternativcev", zlasti ker le-ti na Dunaju zaradi medsebojne sprtosti nimajo nobenih izgledov; socialistom pa bi mogli biti nevarni v prvi vrsti ravno na Dunaju, kjer se volitve večinoma odločajo. In rezultat v Gradcu je poleg tega dokazal, da so tam tudi „alternativci" pridobili zlasti na račun desnice in meščanske koalicije.

Uspeh novih grupacij pa je ne glede na izid volitev v določeni meri in obliki že sedaj viden: beseda ministra za zdravstvo in okolje se čedalje pogosteje sliši; komisije se začenjajo baviti z odpravljanjem privilegijev politikov; zaščita okolja je našla svoje mesto v programih vseh strank. Upati je, da to ne bo ostala le volilna taktika — in že to je vzroka dovolj za željo, da bi alternativnim skupinam uspel skok v „visoki dom" na Dunaju.

fra-ter.

„Zeleni" in KEL

Prejšnji teden je predstavnik „Združenih zelenih Avstrije" prof. Alexander Tollmann tudi na Koroškem predstavil glavne točke programa tega alternativnega gibanja, ki se bo enako kot „Alternativna lista Avstrije" potegovala za mandate pri državnozborskih volitvah letos aprila.

Med svojim bivanjem v Celovcu je prof. Tollmann sprejel tudi predstavnika KEL (Karel Smolle) in Kluba slovenskih občinskih odbornikov (Borut Sommeregger). Kolikor je bilo slišati, je pogovor tekel o možnostih morebitnega sodelovanja pri prihodnjih volitvah, kakor se je KEL pred nedavnim pogovarjala tudi s predstavniki Alternativne liste Avstrije.

Na Koroškem bodo tako „alternativci" kot „zeleni" šele osnovali svojo deželno organizacijo in bo torej šele tedaj postalo tudi znano, kakšno stališče bodo do teh gibanj zavzeli koroški Slovenci.

Primeren koroški delež

v dveh novih slovenskih leksikalnih delih

Tudi v času računalnikov si sodobne znanosti, prav tako pa vrste drugih družbenih dejavnosti, ne moremo predstavljati brez knjižnih pomagal v obliki enciklopedij, leksikonov, bibliografij, kronologij in podobnih publikacij. Na Slovenskem se v zadnjih letih lahko pohvalimo z razmeroma obsežno tovrstno produkcijo, veliko serij je bilo na novo začetih, več projektov je še v pripravi.

Ker SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON (SBL) izhaja že od leta 1925, še s toliko večjo nestrpnostjo pričakujemo izid vsakega nadaljnjega zvezka. Ob Novem letu je izšel 13. ZVEZEK SBL z gesli (TRUBAR-VODAINE), ki so ga s sodelovanjem uredniškega odbora uredili Alfonz Gspan, Jože Munda in Fran Petrè. Obsežnemu zvezku na 296 straneh dajejo pečat nekateri obsežnejši biografski prikazi: Primož Trubar, Henrik Tuma, Matija Valjavec, Janez Vajkard Valvasor, Jurij Vega, Josip in Milan Vidmar; poleg teh je v knjigi še okoli 400 drugih življenjepisov ljudi, ki so v slovenski zgodovini in sodobni ustvarjalnosti na vseh področjih življenja pustili svoj pečat.

V SBL 13 so predstavljeni naslednji Korošci: Matej Jurij Trunk (1870-1973), Anton Tschebull (1839—1903), Ivan Ungnad (1493—1564), Anton Urbanc (1895—1956), Franc Uršic (1896—1951), knez Valtunk (VIII.—IX. st.), knez Valuk (VII. st.), Herman Velik (1930—1976), Matija Verdnik (1916—1944), Jožef Vest (1769—1832), Alojz Rudolf Vetter (1765—1806). Tem enajstim se pridružujejo še štirje možje, ki niso rojeni na Koroškem, a so z njo življenjsko povezani: Metod Turnšek (1909—1976), Lojze Ude (1896—1982), Anton Umek-Otiški (1838—1871) in Jakob Unrest (ok. 1430—1500). Poleg članov redakcije biografskega leksikona so članke pripravili najboljši poznavalci življenjskih poti obravnavanih osebnosti; ni čudno, da sta akad. prof. dr. Bogo Grafenauer in žal že pokojni Lojze Ude v tem zvezku vsak pripravila po tri koroške biografije. Zaradi kvalificiranosti piscev in skrbnega redakcijskega dela bi tekstom o koroških osebnostih težko kaj očitati, zato jih le priporočimo v branje. Opozoriti velja morda le še na dve podrobnosti: uredništvo SBL je ugotovilo, da Matija Vednik Tomaž dejansko ni bil rojen 16. 9. 1916 v Bistrici v Rožu ampak 28. 9. 1916 na Javorniku pri Koroški Beli (kamor je njegov oče prišel iz Bistrice). Ker je bila redakcija 13. zvezka opravljena že pred letom dni, je treba vpisati podatke o smrti Lojzeta Udeta (28. 2. 1982, Mali Lošinj).

SBL izdaja Slovenska akademija znanosti in umetnosti; leksikon sedaj izhaja v 1.500 izvodih. Ob tej nerazumljivo nizki številki je več kot očitno, da ne doseže vseh potencialnih uporabnikov v Sloveniji, v ostalih republikah Jugoslavije, v slovenskem zamejstvu in v tujini. Ob tem, da SAZU ne izpričuje posebne knjigotrške podjetnosti, je mogoče navesti vsaj dva očitna vzroka za tak razmeroma majhen odziv bralcev: izdajatelj ne poskrbi za ponatis starejših zvezkov, ki so že pošli (današnja tehnika omogoča tudi razmeroma cenene ponatise) in — ni še jasno, ali bo zadnjemu zvezku sledila samo dopolnitev v enem ali v več zvezkih, ali pa se bo SAZU odločila za temeljito dopolnjeno drugo izdajo (od začetka izhajanja so dorasle že skoraj tri generacije ustvarjalcev — in bralcev).

V razgovorih glede posebne koroške leksikografije se že nekaj časa izoblikuje prepričanje o potrebnosti koroškega biografskega leksikona po primorskem zgledu. Ob uporabi že zbranega gradiva se naloga ne zdi neuresničljiva. Glede krajevnega leksikona za zamejsko Koroško bi spet veljalo upoštevati primorski zgled, kjer delo za leksikon že teče. Objavljeni vodniki, krajevni seznami in zbrano gradivo v celovških in ljubljanskih institucijah tudi tu predstavljajo dobro osnovo. Retrospektivna bibliografija koroške slovenske periodike in kronologija za obdobje 1848—1983 sta že pripravljeni za natis v zborniku, ki ga bo izdala založba „Komunist“. Tekoče letne bibliografije na Koroškem niso urejene tako sistematično kot na Primorskem.

Težko bi osporavali trditev, da v slovensko zgodovino in v slovenski (sicer neobstoječi) „Kdo je kdo“ še hitreje kot s političnim delom ali katerimkoli drugim duhovnim ustvarjanjem prideš, če si literat. Ker nas pri taki oceni ne muči kakšna posebna zavist, lahko kljub nekaterim v osrednjem slovenskem tisku že zapisanim kritikam in pripombam z veseljem opozorimo na IZID ŽEPNEGA LEKSIKONA CANKARJEVE ZALOŽBE „SLOVENSKA KJIŽEVNOST“. Pri pripravi leksikona je sodelovalo dvajset strokovnjakov, uredila pa sta ga Janko Kos in Ksenija Dolinar. Leksikon vsebuje okoli 1.100 gesel (večinoma seveda biobibliografij) in ducat seznamov ter bibliografij. Bralec lahko o posameznem književnem ustvarjalcu izve dovolj podrobne biografske podatke in literarnokritično oznako njegovega dela, sledi bibliografija del po zvrsteh literarnega ustvarjanja, pri pomembnejših avtorjih je dodana tudi literatura, ki obravnava posameznikov opus. Gesla o rokopisih in jezikovnih spomenikih posebej navajajo tudi njihova nahajališča. Za 490 dinarjev torej kar dovolj zanimivega branja in bogastva zbranih podatkov. Razmeroma nizko ceno je leksikon

(Dalje na 7. strani)

Dubrovniški „Lindjo“

vabil na dopust v Jugoslavijo

Znani jugoslovanski potovalni urad YUGOTOURS, ki ima mrežo svojih podružnic razpredeno po vsem svetu (tudi v Celovcu deluje agencija Yugotoursa, ki ima svoje prostore na Pfarrplatz 5/2), je svoje ponudbe predstavil zdaj v Avstriji. Po predstavitvah na Dunaju in v Gradcu je v sodelovanju z Avstrijsko-jugoslovanskim društvom za Koroško priredil uspel folklorni večer še v Celovcu.

Velika dvorana Doma glasbe je bila v ponedeljek polna navdušenih obiskovalcev. In to upravičeno, saj so jim prireditelji nudili res izbran spored. Že pozdravne besede predstavnika Yugotoursa so bile prijeten in informativno bogat uvod v celotni potek (čeprav se mu v tej bogastvu, o gospodarskem razvoju in predvsem o naravnih lepotah in turističnih privlačnostih.

Višek prireditve pa je bil nedvomno nastop znane folklorne skupine „Lindjo“ iz Dubrovnika, katere spored je napovedoval in povezoval Ljuba Stepanovič iz Beograda, eden najbolj znanih jugoslovanskih animatorjev. Dubrovniški ansambel, ki ga sestavljajo sami študentje, je popeljal gledalce in poslušalce na „potovanje“ po Jugoslaviji ter jih v dovršeni izvedbi, kot jo amaterske skupine le redkokdaj dosežejo, seznanil z neizmernim bogastvom ljudskih plesov in narodnih noš posameznih jugoslovanskih pokrajin.

dvorani in ob tej publiki res ne bi bilo treba posebej oproščati, ker je z enim stavkom nagovoril tudi navzoče Slovence). Njegova izvajanja je slikovito dopolnil barvni film o Dubrovniku in njegovi okolici: pripovedoval je o zgodovinski pomembnosti, o kulturno-umetniškem

Izredni užitek, ki ga je nudil ta večer, pomnožen še z vrsto izžrebanih nagrad v obliki brezplačnega dopusta ob Jadranu od Portoroža v Istri tja do Budve blizu albanske meje, je gotovo marsikoga spravil „na okus“, da bo svoje počitnice preživel v Jugoslaviji.

Prešernovi soneti izšli v devetih jezikih

V sodelovanju petih založb — Cankarjeva založba, Prosvjeta, Makedonska knjiga, založba Drava v Celovcu in Založništvo tržaškega tiska — je izšla miniaturna izdaja (5 x 5 cm) Prešernovih sonetov nesreče, in sicer v devetih jezikih: poleg slovenskega izvirnika še prevodi v angleški, francoski, hrvaški, italijanski, makedonski, nemški, ruski in srbski jezik.

Najstarejši med prevodi je angleški, ki ga je prepesnil Lavrin s sodelavci. Že pred vojno je nastal tudi nemški prevod, in sicer je bil za to izdajo izbran prevod pesnice Lili Novy. Nekateri prevodi pa so iz najnovejšega časa.

Soneti nesreče največjega slovenskega pesnika so v slovenščini izšli v 500 in v drugih jezikih v 300 izvodih. Ilustrativni in oblikovni del k tej bibliofilski redkosti je prispeval Tomaž Kržišnik.

K nastopu naših pevk-kantavtoric v Trstu

Nekoliko zamudniško in prav tako spontano je v zadnjih letih tudi pri nas na Koroškem „doraslo“ nekaj domačih kantavtorjev ali bolje kantavtoric, saj med nami poznamo samo dekleta, ki se ukvarjajo s to vrsto glasbe. Sicer ne gre za kantavtorje v pravem smislu besede — naši si izposojajo besedila pri drugih avtorjih —, vendar pa že sam angažma za uglasbitev nekaterih besedil odseva realne potrebe, s katerimi se ukvarja predvsem mlajša, večinoma študirajoča mladina.

Posebne pozornosti te naše pevke doslej še niso bile deležne, čeprav imajo za sabo že lepo število uspešnih nastopov. Tudi naša publika je to zvrst petja zadovoljno sprejela. Primanjkuje pa našim pevcem-kantavtorjem nekoliko strokovne pomoči, kar je in bi morda lahko postal razlog za to in ono kantavtorico, da svoje znanje ne bi mogla več razvijati naprej.

Ker pač pri nas primanjkuje primernih priložnosti in deloma tudi primerne motivacije, da bi mladi svoje občutke, želje in upanja izrazili s pesmijo, se pojav kantavtorstva razvija z določenimi težavami. Uglasbitev besedil drugih avtorjev je sicer vsekakor hvalevredno dejanje, toda lastna besedna ustvarjalnost bi šele v polni meri odsevala kantavtorjeve težnje, izražene v pesmi. Čeprav nismo še tako daleč, smo lahko veseli, da so med nami mlade talentirane pevke, ki imajo vse pogoje za odlično petje. Izbrana besedila izražajo skoraj izključno socialne in narodne momente, kar navsezadnje terja le določeno narodno in politično zrelost in izpričuje potrebo po kritičnem angažmaju v prostoru, kjer se življenjska kultura prepleta s problemi vsakdanje bitnosti koroških Slovencev.

To vsebinsko predvsem na koroški prostor naravnano tematiko so naše kantavtorice predstavile v petek 4. 2. 1983 v okviru slovenskega kulturnega praznika na skupnem in zelo posrečenem večeru zamejskih kantavtorjev v kulturnem domu v Trstu. Tekste Janka Messnerja, Valentina Polanška, Koviča, Kajuha in drugih avtorjev so sestri Velik, Danica Čertov in Marinka Lugarič same uglasbile in jih z lepimi, ubranimi glasovi tolmačile mladim primorskim rojakom. Tudi Magda Koren je presenetila z znanimi in glasbeno zahtevnimi slovenskimi popevkami. Škoda, da se doslej nihče ni našel, ki bi ji strokovno mogel pomagati, da bi začela z lastnimi skladbami. Verjetno bi s tem tudi veselje do petja naraslo, saj je bila ena izmed prvih koroških pevk, ki je pred leti samouko začela.

Skupen nastop naših pevk s kantavtorji iz Primorske in iz Rezije — prireditev sta skupno organizirali Zveza slovenskih kulturnih društev v Trstu in Slovenska prosvetna zveza v Celovcu — je pokazal, kako raznolika so čustvena hotenja posameznih pevcev-kantavtorjev, v osnovi pa je izražal le željo po skupnem cilju: glasbena govorica naj daje nove impulze, naj sprosti v pevcu čut in smisel za tegobe, težave, upanja in želje bodisi človeško-intimne bodisi splošno socialne narave.

Tržaška kantavtorja sta se na tem večeru predstavila predvsem z lirično-intimne strani, ki se glasbeno naslanja na sodobne italijanske in slovenske glasbene tradicije, medtem ko so kantavtorji iz Rezije slikali v svojih lastnih pesnitvah presenetljivo prepričljivo in otožno tragično podobo domačega kraja kot izgubljenega raja.

Na Koroškem take prireditve še ni bilo. Tudi pri nas bi bilo možno s te strani nagovoriti mlajšo generacijo. V Trstu je to uspelo. Publika je bila zadovoljna, ker so jo kantavtorji nagovorili tako po vsebinski kot po glasbeni naravnanosti. Peli so tako rekoč vsem iz srca, misli so se ujemale, razmišljanja so zadobila nove dimenzije. Ta glasbeni kapital bo treba gojiti in animirati nove talente, da začnejo svojo glasbeno pot.

Nastop na Tržaškem je bil pravzaprav nov pristop k proslavljanju slovenskega kulturnega praznika. Vse kaže, da bomo podobno prireditev pripravili tudi na Koroškem. Mislimo na 3. julij na Radišah, kjer naj bi skrbeli za to, da bi se srečali na pravem festivalu naših koroških in drugih zamejskih kantavtorjev.

Janko Malle

75 let Slovenske prosvetne zveze

Sindikalna mladina

proti nacionalističnemu zastrupljanju

Mladi sindikalisti na Koroškem so v narodnostnem vprašanju že večkrat pokazali dosti bolj zrela in napredna gledanja, kot jih navadno izpričuje takoimenovana starejša generacija. In to usmerjenost so demonstrirali tudi na svojem kongresu, ki je bil ob koncu minulega tedna v Osojah.

V diskusiji in med številnimi predlogi, ki so bili posredovani kongresu, je bilo namreč med drugim govora tudi o tistih vprašanjih, ob katerih se navadno pokažejo razlike med „starimi“ in „mladimi“: to je po eni strani narodnostna problematika, po drugi strani pa so to najrazličnejši pojavi neonacizma. Iz vrst mladih sindikalistov je prišla na primer pobuda, da bi organizirali skupno prireditev mladinskih organizacij, ki naj bi služila kot podlaga za razvijanje mirnega in demokratičnega sožitja obeh narodov v deželi. Obenem pa so bile kritično ocenjene razne desetooktobrske prireditve, ki jih „domovinski“ krogi zlorabljajo le za ščuvanje proti slovenski manjšini.

Med „starejšimi“ in tistimi, ki jim je že uspela uvrstitev med etablirane, pa take pobude in taka stališča seveda niso našla pravega odmeva. Slišati je bilo „poučne“ odgovore, češ, da sindikati niso poklicani obravnavati manjšinska vprašanja, da Slovenci tako vsi nemško znajo in so take pobude torej odveč, in podobne izgovore, ki se jih „na višjih“ mestih vedno poslužujejo, kadar se hočejo izmakniti razpravam o tako imenovanih vročih problemih. In podobno se je godilo mladim sindikalistom tudi tedaj, ko so opozarjali na nevarnost neonacizma in zahtevali prepoved neonacističnih organizacij.

V ostalem pa je tudi kongres sindikalne mladine potekal v znamenju aktualnih problemov, kot so zaposlitev, človekovo okolje, poklicno izobraževanje itd. Glavni refereent je bil minister za zdravstvo in okolje dr. Steyrer, ki se je tudi ob tej priložnosti predstavil kot „vodilni zeleni“ ter je naglasil, da želi kot pobornik mladine obvarovati lepote narave bodoči generaciji. Izrekel pa se je tudi proti otvoritvi atomske elektrarne Zwentendorf (dokler ni rešeno vprašanje radioaktivnih odpadkov) ter se ponudil, da bo pri vladi podpiral zahtevo mladine po lastnem državnem sekretariatu za mladinska vprašanja.

Prijavi se sedaj za novi dijaški dom

Dijaki, vajenci in študentje se morajo v teh dneh odločiti katero šolo bodo obiskovali prihodnjo jesen, kje se bodo učili ali študirali. Prav tako se mora marsikateri, ki živi izven Celovca odločiti, v katerem privatnem stanovanju oz. domu bo stanoval v prihodnjem šolskem letu.

NOVI DIJAŠKI DOM — UGODNA IN UDOBNA ALTERNATIVA

Vsem, ki iščejo primerno bivališče za šolsko leto 1983-84 bo na razpolago tudi že novi dijaški dom Slovenskega šolskega društva v neposredni bližini slovenske gimnazije (Mikschallee — Hinderbergstraße). Dom, ki je zgrajen po najnovejših vzgojnih načelih, bo na razpolago vsem dijakom slovenske gimnazije in vseh splošnoizobraževalnih in poklicnoizobraževalnih srednjih in višjih šol, študentom in vajencem. Tudi bivanja za dijake, ki odhajajo zvečer domov, bo možno. (Vsem, ki bi radi več zvedeli o ureditvi dijaškega doma priporočamo, da si preberejo obširni poročili v Slovenskem vestniku štev. 23/1981 in štev. 2/1983).

Mesečna vzdrževalnina za gojenca bo znašala 1800 šilingov, prijave pa je čim prej treba nasloviti na Dijaški dom, Tarviserstr. 16, 9020 Celovec (tel. 51 36 74).

Kdor pozna utesnjene razmere v sedanjem domu v Tarviserstraße, temu ni treba razlagati kakšen korak naprej bo ta dom za vzgojitelje, vodstvo in dijake same. Vendar dom ne bo prinesel samo prostorske razširitve in s tem več prostora dijakom pri učenju, športu, kulturni dejavnosti in v prostem času: način zgradbe bo omogočil edinstveno prilagajanje potrebam posameznih skupin: neglede na to ali so vajenci ali dijapi, oz. študentje, ali so dekleta in fantje, ali pa mlajši oz. starejši dijaki.

Te nove okoliščine stavljajo seveda tudi vodstvo doma pred nove, deloma še nepoznane naloge, je povedala Anica Kokot, direktorica dijaškega doma.

Že v zadnji številki Slovenskega vestnika smo poročali o njenem 25-letnem delovnem jubileju, ki je zaradi tega še posebno zanimiv, ker se ob delovanju Anice Kokot da pokazati tudi razvoj domskega delovanja Slovenskega šolskega društva od njegovega skromnega začetka do danes.

Decembra 1957 je Anica Kokot začela z delovanjem v Slovenskem šolskem društvu. V prostorih Dija-

Pogled z vzhoda na poslopje dijaškega doma

škega doma je v zimskih mesecih vodila trimesečne gospodinjske tečaje. To je bilo še v času, ko je vodila dom še Slovenska prosvetna zveza. Dekleta z dvojezičnega ozemlja so se na teh tečajih učile poleg kuhanja, hranoslovja v gospodinjstvu, nege dojenčkov, zdravstva, vzgoje, šivanja in še česa.

S tečaji so morali prenehati, ko so v Tarviserstraße adaptirali še druge prostore za izgradnjo dekliškega oddelka, ki ga je prevzela kot vzgojiteljica sedanja ravnateljica. Poleg kmetijske šole je postajal razširjeni dom kraj, kjer se je začelo razvijati organizirano vzgojno delo. V tem času je poleg vzgojnega dela Anica Kokot vodila tudi še upravo doma. Leta 1974 pa je bila imenovana za ravnateljico doma. V tisti čas segajo tudi prvi pedagoški seminarji zamejskih vzgojiteljev, katerih so se udeleževali tudi Tržačani in Goričani. To je bil čas intenzivnega vzgajanja samih vzgojiteljev, naloge torej, ki se ob odpiranju novega dijaškega doma na novo postavlja, saj je treba nadaljevati s kvalifikacijo domačih in visokokvilificiranih vzgojiteljev, kot je to poudarila Anica Kokot.

Kot cilj vzgoje pa je imenovala: vzgojiti mlade ljudi brez vsakih predsodkov, na takšnih osnovah, da bo mladina imela v domovih najboljše življenje, tako da bodo starši lahko z zaupanjem dali otroke v dom. Razvijale naj se bi naprej še mlade osebnosti, z narodno zavestjo in samozavestjo.

Ravnateljica dijaškega doma, Anica Kokot, (na sliki med dijaki iz Vojvodine) je slavila pred nedavnim 25-letni delovni jubilej.

Ogled novega doma

Ko je bila ob zaključku prvega šolskega polletja na slovenski gimnaziji redovalna konferenca, so gojenci dijaškega doma SŠD dan zelo koristno izrabili. Najprej so se napotili na gradbišče novega Dijaškega doma, kjer sedaj opravljajo dela v notranjosti. Predsednik SŠD dipl. inž. Franci Einspieler jim je tam predstavil nove prostore. Najbolj zanimiv je bil ogled dvo- in troposteljnih sob, učilnic, jedilnic in klubskih prostorov. Predvsem navduševali so telovadnica ter prostori za kulturno in prostočasno dejavnost. Gojenci so ob tej priliki ugotavljali, da bodo gaditelji morali pohiteti, da se bodo jeseni gojenci lahko vselili v udobno urejene sobe.

Zvečer pa je bila v domu večerja, po kateri je vsaka vzgojna skupina izvedla spontano izmišljen kulturni spored. Dijaki so v kratkih prizorih zaigrali minulo šolsko življenje, ponašali profesorje, igrali dan staršev, recitirali in peli narodne peesmi, tako da so vsi imeli občutek, da so na duhovit in zabaven način zaključili prvo polletje, ki mu bo sledilo prav gotovo še uspešnejše drugo polletje.

Pivovarna pri Štihu še naprej ogrožena

Vodstvo Štajerske pivovarske industrije še naprej vztraja pri svojem načrtu, da s koncem marca ukine produkcijo v pivovarni pri Štihu (Sorgendorf). V torek so sicer bili razgovori med zastopniki vodstva in predstavniki obratnega sveta pivovarne pri Štihu, centralnega obratnega sveta celotnega koncerna in sindikalisti, vendar so pivovarnarji samo ponovili svojo argumentacijo za preložitev produkcije v Graz oziroma Leoben. Pri Pliberku naj bi ostalo samo skladišče, čeprav pivovarna dela z dobičkom.

Zastopniki delavcev so mnenja, da je mogoče z razmeroma skromno investicijo 1,5 milijonov šilingov ohraniti produkcijo v pivovarni, vodstvo firme pa argumentira z 80 milijoni šilingov. Hkrati pa šefi niso pripravljeni, zastopstvo delavcev seznaniti z bilanco. Do 23. februarja, ko bo prišlo do naslednjega kontakta, hočeta obe strani izdelati podroben koncept za potrebne investicije.

Delavsko zastopstvo vsekakor napoveduje ustrezne korake, če bi res prišlo do ukinitve produkcije v pivovarni pri Štihu. Ogroženih je več kot trideset delovnih mest, za pliberško okolico, ki so jo prizadeli tudi že jugoslovanski ukrepi, bi ukinitev produkcije pomenila nadaljnji korak v gospodarsko krizo.

Politične fronte okoli ukinjanja pivovarne so malo nejasne. Nekateri jo postavljajo v zvezo z bližnjimi volitvami, pliberški „grof" skuša ob njej kuhati protijugoslovansko župo, na drugi strani pa prikrito zagovarja ukinitev, deželni politiki pa so sicer z besedami za ohranjevanje delovnih mest v ogroženi regiji, v dejanjih pa se kaže precejšnja brezbrižnost. Vse kaže, da se bodo prizadeti delavci in njihova okolica morali postaviti na lastne noge.

Podgora - zaprli tovarno

Pred leti je v Podgori začela delovati tovarna za verige Franz Kohmaier KG. Proizvodnja je florirala in delavci so delali nadure, kar pomeni, da je bilo dovolj naročil. Podjetje v Podgori je majhna podružnica tovarne, ki ima svoj sedež na Dunaju.

Pred dnevi pa so vseh 25 delavcev in nameščencev odpustili, ker je podjetje na Dunaju šlo v konkurz. Da je to velik udarec za prizadete, ni treba posebej poudarjati. 25 ljudi je čisto po nedolžnem zgubilo delo, ker je bilo v matični tovarni na Dunaju nekaj narobe.

Tovarna je zaprta in 25 ljudi je na cesti. Kaj to pomeni lahko razumejo samo prizadeti. O kakšni novi zaposlitvi ni izgledov, ostane samo „štemplanje".

Sumljivo tiho je šla likvidacija tovarne v Podgori od rok, brez kakšnih protestov, kot se to dogaja s pivovarno pri Štihu-Sorgendorf. Zgleda, da ni več pregleda, kako gospodarska kriza žre podjetje za podjetjem. Vsekakor je važna naloga odgovornih, da se tem ljudem, ki so sedaj na cesti, pomaga.

O jamah in votlinah v okolici Železne Kaple

Pod tem naslovom je v petek 28. januarja na povabilo Slovenskega prosvetnega društva „Zarja" predaval zainteresiranemu občinstvu v hotelu Obir Oto Jamelnik — domačin in Belan po rodu. Publiki je pokazal vrsto posnetkov in motivov, ki jih povprečen zemljan pač videti ne more, ker ne more prodreti v jame pod zemljo. V stresu današnjega časa človek hiti celo mimo lepot in posebnosti belega dne. Oto Jamelnik nam je s slikami in domačo besedo približal naravna čudesa, ki jih je v okolici Železne Kaple kar lepo število. Dolgo je že znano, da to področje zelo privlači raziskovalce in znanstvenike. Tudi predavatelju sta največ možnosti udejstvovanja — raziskovanja votlin — dala pogorje Obirja in hribovje okoli Bele. Dober jamar mora biti tudi dober fotograf. Tako smo videli lepe slike in slišali mnogo starih in novih imen — celo domačinom in planincem neznanih. To je dodatni pomen hobija, ki se mu posveča Oto Jamelnik.

Zahvaljujemo se mu za večer, ki je bil nenavadno privlačen.

M. T.

PRIREDITVE

ŠENTJAKOB

STROKOVNO PREDAVANJE „NOVA FIZIOLOŠKA SPOZNANJA O KRMLJENJU GOVEDA"

Prireditelj: Slovenska kmečka zveza
Kraj: društvena soba nad Posojilnico v Šentjakobu
Čas: torek 22. 2. 1983, ob 9.30 uri
Predava: dr. Pammer

ŠENTJAKOB

Drama „TRGOVINA"

(Jeanine Worms)
Prireditelj: SPD „Rož" v Šentjakobu
Kraj: farna dvorana v Šentjakobu
Čas: nedelja 20. 2. 1983, ob 19.30 uri
Gostuje igralska skupina Kluba slovenskih študentov z Dunaja.

CELOVEC-CELJE
Slovensko ljudsko gledališče
Ogled gledališke predstave
SREČANJE NA OSOJAH
(Alenka Goljevšek)
Prireditelj: Krščanska kulturna zveza v Celovcu
Čaš: ponedeljek, 21. 2.
Odhod iz Celovca: 15.00, iz Dobrle vasi: 15.30
Vozi avtopodjetje Sienčnik
Prijave sprejema Krščanska kulturna zveza do 14. februarja
Cena: 150 šil. (vožnja in vstopnina)

SPD Bisernica v Celovcu vabi na
REDNI OBČNI ZBOR
ki bo v petek 18. februarja 1983 ob 19. uri v prostorih Kluba Prežihov Voranc, Benediktinski trg 5/I.

RADIŠE
KLUBSKI VEČER
Prireditelj: SPD na Radišah
Kraj: kulturni dom na Radišah
Čas: sobota 19. 2. 1983, ob 19.30 uri
Predava univ. docent dr. Dietmar Larcher (celovška univerza)
Tema: POTREBA IN VREDNOST MATERINŠČINE ZA RAZVOJ ČLOVEKA

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje" vabi na dramsko predstavo
TRGOVINA
Jeannine Worms
v soboto, 19. februarja 1983 ob 19.30 uri pri Cingelcu na Trati
Gostuje: Klub slovenskih študentov na dunaju
Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Gorjanci" v Kotmari vasi vabi na
„KÄRNTNER HEIMATABEND BESONDERER ART"
v sredo 23. februarja 1983 ob 19.30 uri pri Mežnarju v Kotmari vasi.
Nastopajo: kabaretistična skupina KAKTUS in prof. Janko Messner z odlomki „Kärntner Heimatbuch-a"

BISTRICA NA ZILI
Mladinska igra
HURA SONCU IN DEŽJU
Prireditelj: SPD „Žila" v Bistrici na Zili
Kraj: Ljudska šola v Bistrici na Zili
Čas: nedelja, 27. 2. 1983 ob 14.30 uri

TINJE — SEMINAR ZA ORF-INSTRUMENTE

Prireditelj: Krščanska kulturna zveza v Celovcu in Katoliška otroška mladina v Celovcu.
Kraj: Dom prosvete v Tinjah
Čas: sobota 19. 2. (od 14.— 20. ure) in nedelja 20. 2. od 8.—17. ure. Zaželjeno je, da tečajniki ostanejo čez noč v domu.
Voditeljica: prof. Ida Virt, prof. Janez Bitenc. Cena 250 šilingov. Prijave prejema Krščanska kulturna zveza v Celovcu

---

INTERNA DRUŠTVENA TEKMA V SMUČARSKIH SKOKIH

v nedeljo 20. feb. 1983 ob 13. uri

5. TEKMA V SMUČARSKIH SKOKIH

v soboto 26. feb. 1983 ob 13. uri
Obe tekmi sta na Podršnikovi skakalnici na Obirskem
Prireditelj: Slovensko športno društvo „Obir" na Obirskem

Krajevni odbor Zveze slovenskih žena v Železni Kapli vabi na

IZLET V BAD KLEINKIRCHHEIM

v nedeljo 27. februarja 1983
Odhod ob 8. uri izpred hotela Obir v Železni Kapli
Prijave sprejema najkasnejee do četrtka 24. februarja Kuhar Hani, telefon (0 42 38) 320

Slovensko prosvetno društvo „Zarja" v Železni Kapli

VABILO

Igralci KD Jezersko gostujejo v soboto, 26. 2. 1983 ob 20. uri v farni dvorani v Železni Kapli.
Prikazali bodo ljudsko igro:

DIVJI LOVEC

V njej nastopajo kot pevci in igralci tudi člani moškega zbora SPD „Zarja" iz Železne Kaple
Vsi lepo vabljeni, da obiščete predstavo prijateljev igralcev z Jezerskega!

PLIBERK

16. PEVSKO SREČANJE OD PLIBERKA DO TRABERKA

Prireditelj: SPD Edinost v Pliberku
Kraj: pri Schwarznu v Pliberku
Čas: sobota 19. 2. 1983, ob 20.00 uri
Nastopajo: MoPZ „Vinko Poljanec" iz Škocijana, MoPZ „Franc Leder Lesičjak" iz Štebna, Suški oktet, MoPZ „Edinost" iz Pliberka, MePZ „Srce" iz Dobrle vasi, MoPZ „Fužinar" iz Raven na Koroškem.

ZDRAVNIŠKO PREDAVANJE

■ v soboto 19. feb. 1983 ob 19.30 uri v ljudski šoli na Kotu
Prireditelja: SPD „H. Velik" in Zveza slovenskih žena
■ v torek 22. februarja 1983 ob 19. uri v restavraciji COOP v Borovljah
Prireditelja: SPD „Borovlje" in Zveza slovenskih žena
Predava: dr. Tomo Hribernik

Dom v Tinjah

KIPARSKA ŠOLA ZA ZAČETNIKE V TINJAH

Na privatno pobudo se javnosti sporoča, da se bo za poizkus osnovala v Prosvetnem domu v Tinjah kiparska šola za začetnike, ki se nameravajo resno posvetiti umetniškemu ustvarjanju.
Z opisom osebnih podatkov, kakor: starost, poklic, šola in bivališče z natančnim naslovom naj kandidati pošljejo prijave na naslov:
Katoliški dom prosvete, 9121 Tainach -Tinje, tel. (0 42 39) 2642 ali na:
Akad. kipar, prof. France Gorše, 9181 Feistritz- Bistrica v Rožu

VPISOVANJE

- **v 1. razred 3-letne Strokovne šole za ženske poklice in v**
- **1-letno Gospodinjsko šolo zavoda šolskih sester Šentpeter ter v**
- **Kmetijsko-gospodinjsko strokovno šolo v Šentrupertu pri Velikovcu je možno že zdaj do vključno konca februarja 1983. Nadaljnje informacije dobite pri vodstvih šole:**

— **Strokovna šola za ženske poklice zavoda šolskih sester, Šentpeter 25, 9184 Šentjakob v Rožu in**
— **Kmetijsko-gospodinjska strokovna šola, Klosterstr. 2, 9100 Velikovec.**

Radiše 10 let združene z Žrelcem

1. januarja 1983 je minilo točno 10 let, odkar je bila občina Radiše združena z občino Žrelec. Ob tej priliki smo se razgovarjali z občinskim odbornikom Ludvikom Ogrisom, bivšim radiškim županom. Vprašali smo ga, kako se spominja tega dogodka in kaj se je spremenilo v teh desetih letih za radiške občane.

„Medtem ko sta ljudska stranka in svobodnjaki odločno zahtevali združitev občin, smo se mi z vsemi danimi sredstvi upirali združitvi. Dejstvo, da dodelita dežela in zveza občinam finančna sredstva po številu prebivalcev, je bil seveda eden izmed vzrokov za željo po združevanju. In trenutno ima občina Žrelec več kot 5000 prebivalcev, zato so finančna sredstva tudi občutno večja." Čeprav Radišani niso mogli preprečiti združitve, danes odločno zavračajo Žrelčane, če jim ti očitajo sitnost v marsikateri zadevi, saj so oni bili tisti, ki so se najbolj potegovali za združevanje in ne Radišani, pravi Ludvik Ogris.

Vprašali smo ga kaj se je z združitvijo spremenilo za njega kot občinskega mandatarja in za Radiše v komunalnem oziru. Dejal je, da so Radišani v socialistični stranki obdržali svojo lastno frakcijo, tako da se v lokalnih zadevah lažje uveljavijo. „V tej sekciji, ki je ena izmed petih v občini, smo Slovenci v večini" pravi Ludvik Ogris. Komunalno pa je velikega pomena, da je uspelo pridobiti za cesto, ki vodi skozi Radiše, pristojnost dežele. Ta bi drugače požrla skoraj vsa občinski sredstva. „Pred združitvijo pa smo dobili tudi zagotovitev, da bodo asfaltirali še druge ceste na Radišah, zato smo izdelali načrt za nadalnje asfaltiranje cest (v Dvorec, Kozje, Rute . . .), večinoma so dela že izvršena.

KAJ SE JE SPREMENILO V NARODNOSTNEM OZIRU?

Po mnenju Ogrisa se je situacija narodnostno v gotovi meri poslabšala. V stari občini je bilo samoumevno, da so se Radišani pogovarjali z županom in uradniki slovensko. Danes tega ni več, čeprav velja za to območje zakon o narodnih skupinah. V resnici se ne prakticira dvojezično uradovanje, ker se skoraj nihče ne upa. Ogris je povedal, da so pred združenjem z občino fiksirali, da se nastavi dvojezični uradnik. Kljub inseratom pa ga tedaj ni bilo mogoče najti. Od 6 občinskih uradnikov zna eden tudi slovenski govorni jezik, kar se je zvedelo le bolj slučajno(!) občinski tajnik pa tudi trdi, da zna slovensko. Na vprašanje kaj je storila občina, da bi seznanila občane s tem dejstvom, pa je Ogris povedal, da občina do sedaj v tej smeri še ničesar ni ukrenila.

Ludvik Ogris, podpredsednik ZSO, je občinski mandatar na socialistični listi v Žrelcu. Ogris je tudi član občinskega predstojništva, član finančnega odbora, odgovoren pa je tudi za kmetijska in lovska vprašanja, sodeluje v komisiji za ureditev vaške zunanjosti in v zemljiški komisiji.

Kako se bi dal položaj zboljšati, smo vprašali: Ogris je menil, da bo občina tedaj morala bolj upoštevati slovenščino, ko bodo ljudje spoznali da tudi v Žrelcu slovenščino lahko uporabljajo. V preteklosti je na tem področju bilo premalo organiziranega, zato se je preveč zamudilo.

Ogris je kritiziral tudi dejstvo, da na obnovljeni šoli v Dvorcu še dosedaj ni dvojezičnega napisa, kljub temu, da je več kot polovica otrok prijavljenih k dvojezičnemu pouku. „S tem, da šola tudi nemškega napisa nima, še dolgo ni rečeno, da ima na ta način slovenska manjšina svojo enakopravnost," pravi Ludvik Ogris. Posebna skrb je, da radiška šola zaradi pomanjkanja otrok ne bi postala enorazredna. V preteklosti se je to zgodilo že dvakrat. Sicer nimajo problema z otroškim naraščajem, vendar pošiljajo nekateri starši svoje otroke v druge šole, ker se bojijo, da bi se na Radišah premalo naučili, drugi pa spet zaradi tega, da ne bi prišli v stik s slovensko besedo. „Ne vem, če se bo tem krogom posrečilo, da bodo njihovi otroci bolj podjetni in pametni. Gotovo pa je, da ostalim s tem večinoma silno škodujejo," je trpko dodal Ogris. Tem staršem se kljub temu lahko zgodi, da bodo razočarani, še bolj mučno pa bi bilo zanje, če jim bi otroci očitali, da so le-ti krivi, da so se odtujili domovini in da zaradi tega ne znajo slovensko, je dodal občinski mandatar, ki je poklicno poštni uradnik.

Zanimalo nas je tudi kaj pravijo domačini k razvoju zimskega športa na Radišah. Ludvik Ogris je menil, da je ta razvoj za Radišane večinoma le obremenitev, avtomobili blokirajo ceste, tako da se po radiških cestah skoraj ni mogoče več sprehajati. Za gostilničarja je ta razvoj seveda pozitiven

V zvezi s kulturno dejavnostjo je povedal, da je v občinski hiši že večkrat zahteval razdelitev občinskih podpor po aktivnosti društva. To bi seveda koristilo Slovenskemu prosvetnemu društvu Radiše, ki letno samo organizira več prireditev, kot vsa ostala občinska društva skupaj. Vendar večina v občinskem svetu tega predloga ne odobrava.

DEJSTVA IN ŠTEVILKE IZ OBČINE ŽRELEC

Po zadnjem štetju (1981) ima Žrelec 6150 prebivalcev, od teh je 348 vikendašev. Od 23 občinskih sedežev jih imajo socialisti 17, ljudska stranka 5 in svobodnjaki 1. Župan je že 20 let dvorni svetnik Ernst Dobernik. V občinskem območju pa delujejo 4 ljudske šole (Žrlec, Podkrnos, Radiše in Medgorje), razen šole v Žrelcu so vse dvojezične.

Redni obračun znaša 25 milijonov, izredni pa 2,6 milijonov.

IZDATKI OBČINE ZA RADIŠE:

V preteklem letu je občina Žrelec namenila sledeča sredstva za radiške projekte:

Za obnovo radiške šole 189.000 šilingov; prispevek h gradnji mrtvašnice (ki jo gradijo Radišani sami) 100.000 šilingov; za vodovod za Radiško vas 30.000; pluženje 98.000 šilingov. Za radiško cesto 154.000 šilingov za asfaltiranje ceste v Kozje 76.000 šilingov; za razširjenje ceste proti Dvorcu 90.000 šilingov (ta cesta služi predvsem smučarjem); za kanalizacijo in asfaltiranje ceste v Tucah skupno 200.000 šilingov. K temu delu je treba dodati, da so izdatki postali potrebni zaradi tega, ker se je en tako imenovani domovini zvesti kmet predrznil prekiniti naraven odtok vode s posebnim nasipom zemlje, ter tako prisilil občino, da je izvedla, po večletnem obravnavanju, to drago kanalizacijo. Za vzdrževanje gasilskega doma pa je bilo namenjenih 33.000 šilingov.

Posebno glede asfaltiranja cest so Radišani zadovoljni, je poudaril Ludvik Ogris; kar še ni asfaltirano pa je že načrtovano.

Slovenska prosvetna zveza in Avla slovenica

vabita na otvoritev razstave

TITO - misel - beseda - delo

ki bo v ponedeljek, 21. februarja 1983 ob 19. uri v „AULI SLOVENICI" v Celovcu.

Razstava bo odprta do 4. marca 1983, od ponedeljka do petka, od 13. do 17. ure. Razstavo je SPZ pripravila v sodelovanju s Pokrajinskim arhivom v Mariboru.

PISMA BRALCEV

Namesto odgovora tov. Kukovici

(glej SV, 11. 2. 1983)

Veseli nas, da je analiza šolskih učbenikov glede realnega prikaza vloge moških in žensk naletela na pozitiven odmev in da se je vzela „resno" na znanje.

Kljub temu bi rada še enkrat poudarila (glej tudi SV, 4. 2. 1983), da v državnem sekretariatu za ženska vprašanja niso bili preveč navdušeni, da bi se poleg drugih raziskovali tudi slovenski učbeniki. Torej je bila to — kljub težavam — naša lastna pobuda! Uspelo nam je tudi, da smo nastopale skupno z drugimi skupinami; sicer je imel sekretariat namen za Slovence napraviti neko „ekstra"-anketo v Celovcu, temu pa smo se zoperstavile — menimo, da ne bi bilo prav, da bi se pustile poriniti ob stran.

Glede financiranja je stvar v tem, da se je ankete udeležilo več kot 300 ljudi in bi to kar precej stalo. Tudi same smo delale le za „vbogajme". Kljub temu sem mnenja, da ne bi smelo biti problema, za tega ali onega dobiti kak krajcar pri naših organizacijah.

Seveda pa z našo analizo nikakor nismo hotele osporavati hvalevredne pobude in samopomoči s strani slovenskih učiteljev in učiteljic. Nasprotno: več take iniciativnosti obeta tudi boljšo kvaliteto! Rade pa smo pripravljene stopiti v stik s „prizadetimi" oz. zainteresiranimi učitelji-učiteljicami oz. avtorji-avtoricami.

Marija Jurič
(za delovno skupino)

LOČE

V soboto 5. t. m. sta bila moški zbor in tamburaški ansambel SPD „Jepa-Baško jezero" v gosteh pri DPD „Svoboda — France Prešeren" v Breznici pri Jesenicah. V neposredni bližini rojstnega kraja, velikega slovenskega pesnika Franceta Prešerna smo skupno z domačimi obhajali spominski praznik nanj. Dobrodošlico nam je izrekel društveni predsednik Peter Sticker ter ob tem spomnil na nastop naših pevcev že pred leti v tem kraju. Uvodoma je zapel domači oktet, ki nam je prav tako že znan od gostovanja v Ločah, nekaj Prešernovih pesmi, vmes je predsednik kulturne skupnosti Jesenice Slavči Mežek orisal lik pesnika, ki je v predmarčnih dneh dozorevajoče revolucije 1848 dvigal slovensko zavest med rojaki in bil glasnik svetlejših dni. Nadaljnji spored so oblikovali naš moški zbor pod Aleksom Schusterjem, tamburaški ansambel, ki ga vodi Erika Wrolich, in domači dijaki z recitacijami. Dosti odobravanja je našla pisana paleta vokalnih in instrumentalnih točk v napolnjeni dvorani kar je potrdilo, da je prireditev dobro uspela in to brez posebnih, skupnih priprav ali razgovorov. Zahvalo za povabilo je v pozdravnih besedah izrekel predsednik našega društva ter povezoval program. V prijetni družabnosti smo nato ob odlični pogostitvi pri „Trebušnjaku" izmenjavali misli, se menili o problemih kulturnega delovanja in spoznali, kako so tudi drugod prosvetaši soočeni z najrazličnejšimi težavami modernega časa, ko se kultura takoreč prodaja po kilah. Pobliže smo se seznanili s posameznimi pevci, ki so pravi mojstri svoje stroke, oktet saj lahko uvrščamo med vrhunske na Slovenskem. Zbor obstoja 20 let, ima povprečno petintrideset nastopov letno, med temi 2 samostojna, celovečerna koncerta. Zanimivosti iz društvenega življenja in okolice nam je pripovedoval daljni sorodnik Prešernovega prijatelja Čopa, inž. Stanko Čop. Tako smo izvedeli med drugim, da so tukaj rojstni kraji pisatelja Finžgarja, znanega čebelarja Janše in Toma Zupana. Prijatelji so nam podarili tudi čudovit spomin na velikega slovenskega pesnika, domačina Franceta Prešerna — faksimile njegovih „Sonetov nesreče".

F. Č.

IVAN TAVČAR 14

4000

ČASU PRIMERNA POVEST IZ PRIHODNJIH DOB

(Po vzorih dr. Ničmaha napisal dr. Nevésekdo)

„To je naša tortura," odgovori zavestno, „in nanjo smo sosebno ponosni!"

„Pri kakih zlodejnikih jo rabite?"

„Pri tistih, ki izvršujejo hudodelstva v duhu in mislih. Takim se zločinstvo dokaže prav težko!"

„Ali se s torturo posreči dokaz?"

„Vselej brez izjeme. Vidiš tedaj, da torture ni moči pogrešati v dobro urejeni državi. Ali ni res tako?"

„Tako je, kakor si govoril!"

Potem vprašam: „Sedaj mi še povej, ali so očetje frančiškani tudi sodniki na kazenskem oddelku, in če ne, kdo sodi ondi?"

„Očetje frančiškani imajo s civilnim oddelkom obilo posla in tudi toliko dohodkov, da lahko izhajajo. Sedaj grade že dvajseto cerkev svojo. Zato je nadškof Jacobus kazenski oddelek izročil svojim kanonikom, ker so itak slabo plačani in imajo le pičle dohodke."

„Čital sem, da imajo po nekaterih državah državne pravdnike, ki s svojimi obtožbami preganjajo zločince. Kako je v vas?"

„V nas je državno pravdništvo prepuščeno očetom jezuitom proti temu, da jim kanoniki ustopajo nekaj dohodkov, katere jim prinaša kriminalna justica. Toda v tem oziru so vedni prepiri, ker očetje jezuitje neprestano stokajo, da dobivajo premalo in da se jim državno pravdništvo ne izplačuje. Ali sedaj hitiva! Zvedel sem, da se ža. Zanimiva bode, ker se kaplanu očita dolga vrsta hudoravnokar prične druga obravnava v stvareh kaplana Primodelstev, zlasti veleizdaja in krivoverstvo!"

Po hodniku, kamor sva dospela, gnetli so se fratri redarji, čuvajoči red. Ker se je danes sodil kaplan, prišlo je mnogo občinstva. Pri vhodu je tudi tukaj prežal nekakšen cerkovnik z veliko pušico v roki. Plačati se je moralo pet lir vstopnine, kar je odgnalo nekaj radovednežev, ki so hoteli poslušati. Dvorana, kjer se je sodilo, bila je večja od one na civilnem oddelku. Stene so bile prevlečene krvavordeče, kar je spominjalo tega, da se v teh prostorih vrši krvavo pravosodje. Sodniki so sodili pri dolgi hrastovi mizi, pogrnjeni z rdečim prtom. Takisto so bili stoli rdeče prevlečeni, in sodniki sami so nosili rdeče talarje; vse je bilo krvavordeče, samo pater državni pravdnik je nosil črno haljo in sedel na črnem stolu, enak črnemu vranu.

Razprava se je pričela prav tedaj, ko sem vstopil. Sodilo je sedem kanonikov Sv. Nikolaja; sodišču je načeloval prošt Ambrož, zapisnikar pa je bil stari naš znanec, nadvikarij Gregorij. Zatožne klopi ni bilo: tiste dni so morali zatoženci stati pred krvavim sodiščem, in s težko verigo so jih na nogi priklenili k velikemu železnemu obroču, ki je bil v ta namen zabit v tla pred sodno mizo.

Danes je nosil težko verigo kaplan Primož, in če se je nekoliko prestopil, vlekla se je za njim kakor črna kača. Bil je še cvetoč mladenič. Težko breme ob nogi ga ni trlo preobilo. Kakor vitka jelka je stal pred sodniki svojimi in niti za trenutek se mu niso na krasnem obrazu kazala znamenja strahu ali groze, s katero je združen kraj, kamor so ga pritirali.

„Sedaj se prične v imenu našega gospoda in nadškofa obravnava proti tebi, kaplan Primož!"

Tako zanoslja prošt Ambrož in še vpraša: „Ali so troški založeni?"

„Dvesto in petdeset lir se je vložilo v kapiteljsko blagajnico!" odgovori nadvikarij.

„Kdo jih je založil?"

„Prodali smo mu kravo in voziček in vse, kar je imel v kaplaniji svoji."

„Dobro, dobro!" noslja prošt. „Torej je vse v najboljšem redu!"

Tukaj mu seže v besedo zastopnik državnega pravdništva. Kakor suh pajek se razvije s črnega stola in zakliče porcgljivo: „Dvesto in petdeset lir! In naš red je dobil za to obširno in težavno stvar samo trideset lir, da si mu gre po dekretu nadškofa Jakoba šestdeset lir! Kdo ima v žepu ostalih trideset lir?"

Nato se tudi predsednik prošt Ambrož razkorači: „Pater državni pravdnik," odgovori mu pikro, obravnavo vodim jaz, prošt Ambrož. Brez mojega dovoljenja ne sme nikdo govoriti, in tudi ti ne, pater državni pravdnik. Ker si pa govoril in nisi prosil dovoljenja, kaznujem te z globo tridesetih lir, o katerih trdiš, da jih mora še dobiti tvoj red. S tem je vse urejeno. Nadvikarij, zapiši, kar sem govoril!"

Od srda kipeč vzklikne jezuit-državni pravdnik: „Nadvikarij, piši tudi, da se državno pravdništvo pritožuje!"

„Dobro, dobro!" reče prošt, „le piši, Gregorij, dasi menim, da je taka pritožba nedopustna. No, o tem bode sodišče ukrepalo pozneje!" —

„Kaplan Primož," obrne se nato k zatožencu, „ti veš, zakaj si tožen?"

„Vem," odgovori le-ta z zvenečim glasom. „Očita se mi, da sem v srenji svoji oznanjal besedo božjo v narodnem jeziku in ne v tujem jeziku latinskem."

Slamnati voliček

Nekoč sta živela dedek in babica. Imela sta lepega volička. Dedek in babica sta bivala v koči, voliček pa v hlevu. Pa se nekega zimskega dne priplazijo medved, volk in lisica v hlev in pojedo volička. Samo kožo so pustili, drugo so vse pohrustali.

Dedek in babica sta bila zdaj brez volička in nobeden bogatih sosedov jima ni hotel pomagati.

Dedek je vzdihoval, babica pa ne, ampak je rekla:

„Napravi mi, dedek, slamnatega volička in namaži ga s smolo!"

„Čemu ti bo?" se je začudil dedek.

„Ti kar napravi, jaz že vem, čemu mi bo!"

Dedek vzame kožo, jo napolni s slamo in vse zalije s smolo.

Babica vstane zgodaj zjutraj, vzame volička in ga nese na travnik. Tam ga postavi na sneg, sama sede na kamen, se nasloni na drevo in zapoje:

„Pasi se, pasi, voliček,
na tem belem travniku."

Poje babica, poje in zaspi.

S temne gore, iz goste šume prilomasti medved. Pogleda, se začudi in se približa voličku.

„Ej, ti! Kdo si?"

„Jaz sem babičin voliček, s slamo nagačen, s smolo zakrpan."

„Daj še meni smole, da si zakrpam kožuh na stegnu."

„Kar vzemi!"

Medved zgrabi s šapo volička, a šapa se mu prilepi. Iztegne še drugo šapo — pa tudi te ne more več odtrgati. Skoči še z zadnjima nogama na pomoč, tudi te dve se prilepita. Medved rjove, babica se zbudi. Hitro steče domov in reče dedu:

„Stari! Na našega volička se je prilepil medved. Teci in ujemi ga!"

Dedek je tekel, ujel medveda in ga zaprl v hlev.

Drugega dne — še pred zoro — odpelje babica spet svojega volička na zasneženi travnik. Sede na kamen, se nasloni na drevo in zapoje:

„Pasi se, pasi, voliček,
na tem belem travniku!"

Poje babica, poje in zaspi.

S temne gore, iz goste šume prituli volk. Gleda, se čudi in se približa.

„Ej, ti! Kdo pa si?"

„Jaz sem babičin voliček, s slamo nagačen, s smolo zakrpan."

„Daj še meni smole, da si zakrpan kožuh na trebuhu!"

„Kar vzemi!"

Volk hoče s kremplji postrgati smolo z volička, a ne more več proč. Poizkuša z zobmi — tudi gobec se mu prilepi. Volk zatuli, babica se zbudi.

Hitro steče domov:

„Teci, stari, volk se je prilepil na volička."

Dedek teče, vklene volka in ga prižene domov. Tam ga zapre v hlev.

Drugega dne, sonce se še rodilo ni — odnese babica svojega volička spet na zasneženi travnik. Sama sede na kamen, se nasloni na drevo in zapoje:

„Pasi se, pasi, voliček,
na tem belem travniku."

Poje babica, poje in zaspi.

S temne gore, iz goste šume prilaja lisica. Gleda, se čudi in se približa.

„Ej, ti! Kdo si?"

„Jaz sem babičin voliček, s slamo nagačen, s smolo zakrpan."

„Daj še meni smole, da si zakrpam kožuh za uhlji!"

„Kar vzemi!"

Lisica hoče vzeti, a se prilepi in se nikakor ne more odlepiti. Milo zalaja in zbudi babico.

Babica teče domov in pokliče deda:

„Stari, na voličku se je prilepila lisica."

Dedek odbrzi na travnik, vzame lisico in jo doma zapre v hlev.

Potem poišče dedek velik nož in pokliče babico pred hlev.

„Stara, vrti mi brus!"

Babica pride in zavrti brus. A dedek brusi nož, da lete iskre na vse strani.

Medved pogleda skozi špranjo, se čudi in vpraša:

„Dedek, kaj pa delaš?"

„Brusim nož, da ti oderem kožo. Zimski kožuh si potem sešijem!"

„Joj, ne stori tega, dedek! Izpusti me, pa ti poplačam z dobrim!"

„No, pa idi, a ne pozabi!"

In dedek je izpustil medveda, ki se je jadrno odzibal v gozd.

Drugega dne sta dedek in babica spet ob hlevu. Babica vrti brus, a dedek brusi nož, da lete iskre na vse strani.

Pokuka volk skozi špranjo, se čudi in vpraša:

„Kaj pa delaš, dedek?"

„Brusim nož, da ti kožo oderem. Babici je potrebna jopica iz kožuhovine!"

„Joj, ne stori tega, dedek! Izpusti me, povrnem ti dobro z dobrim!"

„Prav a ne pozabi!"

In dedek izpusti volka, ki urno zdirja v gozd.

Spet sta prihodnjega dne dedek in babica pri hlevu. Babica poganja brus, a dedek brusi nož, da lete iskre na vse strani.

Lisica pritisne svoj smrček na špranjo, se čudi in vpraša:

„Kaj pa delaš, dedek,?"

„Brusim nož, da ti kožo oderem, babici bi rad dal za rojstni dan kožuhasti ovratnik."

„Joj, ne stori tega, dedek! Izpusti me, pa ti povrnem dobro z dobrim!"

„No, pa idi, a ne pozabi!"

In dedek izpusti še lisico, ki se odplazi v gozd.

Ni še napočil novi dan, ko potrka nekdo na vrata koče.

„Kdo je?"

„Mi smo; medved, volk in lisica. Prišli smo, da ti povrnemo dobro z dobrim!"

Dedek in babica sta odprla in se čudila:

Medved je prinesel velik panj poln sladkega medu. Volk je prignal kozo in deset ovac. Lisica je prinesla petelina, dvanajst kokoši in šest gosi.

„Zdaj bo vse spet dobro!" je dejala babica. „Koza nama bo dala mleko, ovce volno, kokoši bodo nesle jajca in valile piške, gosi bodo dale puh za pernice, da naju ne bo zeblo v hudem mrazu, a med nama bo sladil čaj."

„Petelin pa bo mene zjutraj budil, da bom še pravočasno nasekal drv in zakuril v peči, da ne bo tebe, babica, zeblo, ko boš zjutraj vstala," je še dodal dedek.

(Po ukrajinski bajki)

PAMETNE MISLI

- **Ne govori vedno, kar veš, vedno pa vedi, kaj govoriš.**
- **Bogat je tisti, ki ničesar več ne želi.**
- **Kolo časa ni mogoče pognati nazaj.**
- **Voda vse opere, samo sramote ne.**
- **Kdor se dela boji, slabo živi.**
- **Dolg je slab prijatelj.**
- **Hudobnež se boji svoje sence.**
- **Sosed brez soseda ne more živeti.**
- **Kdor starše v življenju ne spoštuje, jih na grobu objokuje.**
- **Človek se uči, dokler živi, in vseeno neumen umre.**
- **Tudi po slabi žetvi je treba sejati.**
- **Česar človek nima, po tem se mu sline cede.**

ZIMA

Zima spušča se z gorè,
z njo sneženi so možje.
Kljukast nos ima leden,
v malhi nese mraz strupen.
Na doline, strmi breg,
iz rokavov stresa sneg.

Jaz pa v kožuh sem zavit,
pojdi, Zima, se solit!
Tu na klancu je živó,
da nikoli še takó.
Smeh nas druži, šola, vrisk,
s sankami gremo kot blisk!

Sinica in vrana

Zapadel je globok sneg. Zmrzovalo je, da je drevje pokalo.

Dobra sinica se je stiskala pod košato smrekovo vejo in grela svoje bose nožice s perjem. Trudna je, saj ni našla že ves dan ničesar za svoj želodček. Spomnila se je, koliko mastnih črvov je bilo poleti v sadovnjaku. Nikdar ni vseh niti pozobati mogla. Sedaj pa povsod leži težak sneg in črvi so se skrili pod skorjo dreves. Uboga sinica! Ne bi rada umrla sredi zime. Še bi rada doživela toplo pomlad.

Tedaj se je spomnila Helence, drobne deklice. Spomladi jo je vsako jutro budila, da Helenca ni zamudila šole. Koliko požrešnih črvov je pobrala v njenem vrtu, da niso požrli lepih cvetov. Ali se Helenca sedaj v zimi spominja te pridne sinice? Sinica je zbrala vse svoje moči. S težavo je zamahnila s krili in odletela k hiši Helence.

Kako se je razveselila, ko je že od daleč zagledala majhno hišico, ki jo je Helenca postavila za svoje sinice. Torej le ni pozabila nanje. Toda, kako se je sinica razočarala, ko ni našla v hišici ne zrna ne drobtinice.

Žalostno je povesila kljun in zrla v okno Helence.

„Kra . . . kra . . .!" jo nenadoma predrami grd glas.

Sinica se ozre in zagleda na veji veliko črno vrano.

„Kra . . a, ha . . ha . . ha . . . !" je še enkrat zakrakala. „Bi rada drobtinic? Kra . . . kra . . . ! Malo prej sem videla Helenco z velikim kosom kruha v roki. Kra . . . kra . . !"

Sinico je stisnilo v grlu. Je Helenca res čisto pozabila na svoje sinice? Niti drobtinice nima zanje?!

„Kra . . . kra! Zastonj si ji pela pomlad in ji pobirala črve! Ha, ha, ha . . . !" se je hinavsko zazibala vrana na veji in nato odletela.

Sinica se je tresla od mraza, po kljunu pa ji je zdrknila velika solza.

Čez nekaj dni je sinica spet letela mimo hiše male Helence. Hudo ji je bilo, ker je tako pozabila nanjo, zato se ni ozrla na njeno okno. Zdaj pa je zagledala tisto črno vrano, ki se je mastila z drobtinicami v ptičji hišici. „O, ti grdoba črna!" je pomislila sinica, „kako si me zadnjič nalagala. Vse kar Helenca pripravi za nas, požreš ti. Le počakaj!"

Hitro je odletela k svojim prijateljicam in jim povedala, kako je črna vrana hudobna in požrešna. „Tako jo moramo oklju-vati, da se ne bo upala več prikazati!" je sinica navduševala svoje tovarišice. One pa so se vrane bale ter niso sprva hotele z njo. „Kako bo drobna sinica premagala tako veliko črno hudobo!" so dejale. „Če bi jaz sama šla nanjo, bi že nič ne opravila. Toda, če bomo šle vse . . ." Tako dolgo jih je prepričevala, da jih je le prepričala.

Vrana si je mirno polnila svoj požrešni želodec, ko jo je napadla cela jata sinic. Črno perje je frčalo po zraku in padalo na belo snežno odejo. Vrana je obupno krakala in jim s čisto oguljenim vratom komaj zbežala.

Leopold Suhodolčan

„Jezik, katerega govori cerkev, nam ni tuj," izpregovori državni pravdnik ostro, „ne sme nam biti tuj."

„Ali poznaš izgovor," vpraša predsednik, „s katerim opravičiš početje svoje? To ti je znano, da je slavni nadškof Jacobus tisti stari gorjanski jezik obložil s prekletstvom in ga sosebno strogo prepovedal služabnikom božjim?"

„Znano mi je," odgovori zatoženec, srčno „toda dotični dekreti nadškofa Jakoba so krivični in meni neveljavni!"

Ta odgovor vzbudi veliko iznenadenje in strmenje tako v občinstvu kakor tpri sodnikih.

„Pater Primož," zatogoti se prošt, „pokori si jezik! Vse to te utegne spraviti na grmado!"

Zopet se oglasi pater državni pravnik: „Besede toženčeve so nespoštljiva kritika nadškofovih dejanj, kar utemeljuje hudodelstvo veleizdaje. Tudi na ta slučaj razširjam obtožbo svojo!"

Kakor vidite, bil je to državni pravdnik po volji božji, prav kakor bi se bil izvežbal v poslih svojih že leta 2000 po Kr. r.

„Kaj še navajaš v svoje opravičilo?" vpraša predsednik zatoženca.

„Sklicujem se na svetnike. Sveto vero sta nam prinesla v te kraje sveta brata Ciril in Metod. Nista je oznanjala v jeziku latinskem, nego v jeziku narodnem. Ako sta mi v vzgled brata svetnika Ciril in Metod, ne vem, kako me tožite?"

Sodišče je po tem odgovoru nekako zmedeno. Državni pravnik pa se oglasi porogljivo: „Brata svetnika! Pater Primož, tvoje teološko znanje stoji na slabih nogah. Saj ni čudo! Ako bi bilo drugače, ne bi bil zagazil na mesto, kjer te gledam danes krvavečega srca! Brata svetnika" – zdajci povzdigne glas, da kar grmi po vsi dvorani – „brata svetnika! Ali ti je neznan petdeseti dekret nadškofa Jakoba? Kaj ti govori ta znameniti dekret? Da je svetništvo vzeto bratoma Cirilu in Metodu za to provincijo, in to spričo skrivnega razodenja katerega je bil deležen nadškof Jacobus!"

Ponosno sede pater državni pravdnik. Sodniki-kanoniki mu hvaležno pritrjajo in majo s tolstimi obrazi, da je videti miza sodiška kakor pomladanska njiva, kjer giblje sapica cvetočemu maku rdeče glavice. Tudi prošt- predsednik si oddahne. Bilo je toliko dekretov nadškofa Jakoba, da mu je le-ta o bratih Cirilu in Metodu izginil iz spomina!

„Brata Ciril in Metod," izpregovori prošt, „nista več svetnika v nas, in slabo izpričevalo si daješ, pater Primož, da si v tem nevednik, četudi si bil mašnik božji! Ta izgovor te torej ne opravičuje."

„Pred vami," odgovori kaplan Primož ponosno, „pred vami morda ne, pač pa pred mojo vestjo in pred mojim Bogom, ki je postavil mašnike zaradi svojega ljudstva in ne ljudstva zaradi mašnikov. To je moj dekret, reverendissimi!"

Kakor osa se zatogoti pater jezuit na črnem svojem stolu: „V teh besedah je obseženo iznova zločinstvo veleizdaje, in obsežen je v njih tudi prvi ali naglavni greh proti propisom blaženega Antona od Kala, ki zapovedujejo, da mora rimski katolik vselej in pri vsaki priliki verovati, da je ustvarjalno ljudstvo zaradi mašnikov in ne mašniki zaradi ljudstva. Zato predlagam spričo tolike trdovratnosti, naj se bivši kaplan Primož takoj po obsodbi izroči torturi in naj se dene za dve uri v španski čevelj. Ali ni prav tako, očetje sodniki?"

Makovo cvetje okrog sodniške mize se zopet zmaje, in vsi sodniki pritrjujejo predlogu patra državnega pravdnika.

„O tem pravičnem predlogu," noslja prošt Ambrož, „ukrepalo bode sodišče ob svojem času. Sedaj prestopimo k drugi točki. Zatoženec Primož, ali ti je znano česa si zatožen nadalje?"

Zatoženec se nekoliko zamisli, potem odgovori: „Ničesar mi ne očita vest."

„Haha!" grohota se državni pravdnik in ž njim se smeje vse rdeče sodišče. „Veleučeni in prevzvišeni prošt predsednik, obnovi mu spomin in poostri mu vest! Za Boga, in taki ljudje so mašniki v današnjih dobah!"

Morda bi se pater državni pravdnik še bolj razžaril v tistem hipu, toda prav sedaj se na iztežaj odpro visoka vrata v rdeči steni, katerih dosihdob niti opazil nisem. Strežniki prineso zlato pretkan prestol in ga postavijo na vzvišeni prostor za sodno mizo.

„Nadškof Martinus prihaja!" zajeca profesor z vseučilišča Sv. Simplicija in pade na kolena. Že kleči vse, in tudi jaz se sklonim v prah; samo zatoženi kaplan Primož stoji kakor smreka na svojem mestu in neče upogniti kolena, obteženega z verigo. Juzuit državni pravdnik, zvijajoč se v prahu, sikne nato: „Tudi ta slučaj veleizdaje pridenemo zatožbi svoji!"

Skozi visoka vrata vstopi sedaj nadškof Martinus, zavit v vijoličasto obleko. Hodil je ob palici, ker je bil v visokih letih. Na pragu obstane in dvigne oko proti nebu, prav kakor bi iskreno molil. Potem leze k svojemu prestolu in s pomočjo strežnikov iztežka sede na mehko blazino.

„Vstanite!" izpregovori zaspano, „in pričnite tam, kjer ste prestali! Ta slučaj je tožen, ta slučaj kriči v nebo! Spanje mi jemlje v poznih nočeh, da imam takšne mašnike v provinciji svoji!"

Vtem se je visoko sodišče dvignilo s tlaka in iznova zasedlo rdeče stole svoje. Tudi državni pravdnik je kakor pajek splezal na črn svoj prestol.

(Dalje v prihodnji številki)

14. KOROŠKI KULTURNI DNEVI ● 14. KOROŠKI KULTURNI DNEVI ● 14. KO

DUŠAN NEČAK

Socialistična stranka Avstrije in koroški Slovenci

v obdobju po drugi svetovni vojni

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Wedenig je poudarjal, da ima SPÖ kot najmočnejši stranka mandat govoriti v imenu prebivalstva slovenske Koroške, ker pa ima z ÖVP enake poglede in stališča do takoimenovanega koroškega vprašanja, lahko govori celo v imenu 90 % koroškega prebivalstva. Konsenz iz leta 1949 je bil obnovljen skoraj trideset let kasneje. Jasno je bilo tudi njegovo in strankino stališče do šolskega vprašanja. Potem ko opozarja na dvojezično osnovno šolo, kot dokaz za pripravljenost SPÖ omogočiti kulturne potrebe Slovencev, piše: „Želeli bi v doglednem času imeti možnost vpeljati svobodno pravico staršev pri izbiri šole, prav tako pa nimamo nič proti čisto slovenski šoli. Pravica staršev mora veljati za oba dela prebivalstva." Tudi danes nima SPÖ nič proti čisto slovenski šoli.

Vsega hudega na Koroškem je bila po Wedenigovem mnenju kriva Osvobodilna fronta, ki da uporablja nacistične metode. „Ozračje na Koroškem je popolnoma trdno in mirno. Vsi teroristični poskusi nacionalnih komunistov so odpovedali in se obrnili njim v škodo . . ." Zahteve OF so zahteve potenciranega nacionalizma, ki uporablja argumente in metode kot nacionalsocializem, je zapisal Wedenig. Protinacističnim borcem in žrtvam nacizma pripisovati nacistične metode je več kot samo naivno politikantstvo. Tudi SPÖ oziroma njen najvišji predstavnik na Koroškem v letu 1949 ni prišel čez leto 1920 in se mu je čas tu ustavil. Zaključil je namreč z besedami: „Oprti na vsa ta neomajna dejstva, zahtevamo mednarodno priznanje meja, ki jih je potegnil plebiscit leta 1920. Zahtevamo mir. Mi nismo krivi, če ne živimo v popolnem prijateljstvu z jugoslovanskim sosedom."

Za koroško stvarnost je naravnost značilno, da bivši deželni glavar Wedenig kljub ravnokar citiranemu članku in stališčih v njem ni sodil med tisto kategorijo ljudi, ki so jim poljudno nadeli ime „Slowenenfresser". Proglasili so ga celo, zaradi njegovega proslovenskega stališča, za izdajalca domovine in avtor, ki se je skril za psevdonimom Stefan Klagenfurter, ga je skupaj s socialistično manjšinsko politiko vzel leta 1957 celo v obrambo. V članku, ki nosi podnaslov „Resnica o koroškem manjšinskem problemu", najdemo poleg dovolj objektivnega zgodovinskega pregleda tudi stališča, ki so močno podobna ali celo enaka s slovenskimi. Tako je na primer Klagenfurter brez razmišljanja zapisal, da Heimatdienst, ki so ga oživili bivši nacisti, nima nikakršnega drugega namena kot boj proti slovenski manjšini, obsodil je vindišarsko teorijo kot šovinistično in s tem, ko je poudaril, da šovinistom ni povšeči tudi kulturna izmenjava z Jugoslavijo, povezal protimanjšinsko usmerjenost tudi s protijugoslovansko. Zanimivo pa je, da je odnos SPÖ do manjšinskega vprašanja označil kar s citatom iz nekega Wedenigovega članka, ki pa je močno različen od prej citiranega, vendar dosti bolj deklarativen. Wedenig je v tem članku zapisal: „. . . Problem, ki se postavlja odgovornim v deželi in političnemu vodstvu, je ta, da napravijo iz slovenske manjšine narodnostno skupino, ki bo enakopravna in oskrbljena z vsemi zagotovili, lahko negovala svojo narodnost in sodelovala tudi v državi . . ."

Wedenig se je v svoji izjavi očitno zavestno odpovedal jasnejši opredelitvi Slovencev na Koroškem. Imenoval jih je kar manjšina. Zato pa je v čisto teoretičnem članku Rudolf Leiflinger leta 1960 natančneje pokazal odnos socialistov do tega vprašanja. V članku z naslovom „Volk, Staat und Nation" s podnaslovom „Prispevek k pojasnjevanju pojmov" je manjšinsko problematiko in terminologijo uvrstil v poglavje „Das Schielen zum Nachbarstaat ist eine Irredenta" (Škiljenje k sosednji državi je iredenta). Problematika je obširna in zelo zamotana in bi bilo potrebno o njej posebej govoriti, zato naj se tu omejim le na prikaz Leiflerjevih in očitno tudi socialističnih stališč, ki bodo pokazala, kako je mogoče samo s terminologijo in interpretacijo njene vsebine manipulirati manjšino.

Že naslov poglavja je karakterističen in opredeljuje vsako sodelovanje manjšine z državo matičnega naroda kot iredento. V nadaljevanju pa je avtor zapisal, da je za socialiste njihov odnos do nacije (Nation, narod) dan z njihovim odnosom do države. Zvestoba državi in s tem k naciji je za socialista nekaj samoumevnega. Po njegovem so manjšine večinoma jezikovne manjšine. Zato bi morala po njegovem mnenju biti prizadevanja socialistov usmerjena k uresničitvi načela: Kjer je moja domovina in moja eksistenca, tam je moja nacija/narod. Zaradi tega bi bilo treba manjšine v daljnovidni državni politiki pojmovati in obravnavati kot jezikovne ali jezikovno-etnične manjšine in ne kot narodne manjšine. Taka politika mora opustiti vse, kar bi razvijalo jezikovno obmejno manjšino v narodno/nacionalno manjšino, to pomeni v državo zanikajočo in iredentistično manjšino. Najenostavnejša politična modrost priporoča torej, ustvariti manjšini ugodne eksistenčne pogoje in jo s tem privezati na državo. Manjšini je torej treba zaenkrat pustiti samo njen jezik in ko bo tudi tega izgubila v morju drugojezičnosti, je rešen manjšinski problem.

(Se nadaljuje)

Primeren koroški delež . . .

(Nadaljevanje s 3. strani)

lahko dosegel zaradi primerno velike naklade 20.000 izvodov. Opozorimo naj še, da je Cankarjeva založba v zadnjih letih v zbirki žepnih leksikonov izdala še deset drugih priročnikov, ki obravnavajo biologijo, kemijo, geografijo, fiziko, matematiko, literaturo, likovno umetnost, družboslovje, glasbo in okolje. Pripravlja pa še leksikone o medicini, o knjigi, o književnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti ter o svetovni književnosti.

Na splošno bi morda veljalo kritično pripomniti, da so biografije nekaterih književnih ustvarjalcev, ki so bili pomembni tudi na drugih področjih življenja, morda le nekoliko preveč samo literarne; formulacije o političnem delu Prežihovega Voranca npr. so za leksikon presplošne. V predgovoru je uredništvo postavilo kriterij, da leksikon „ob avtorjih, ki so med NOB sodelovali z okupatorjem in so po vojni emigrirali, upošteva samo dela, ki so bila povezana s predvojnim literarnim življenjem", pri čemer pa povsem dosledno ni ostalo (brez škode za „pohujšanje" bralcev). Na srečo povsod tudi ni dosledno upoštevan redakcijski rok 31. 12. 1981 in so vnešeni tudi nekateri novejši podatki; druge si bo zahtevnejši bralec seveda vnaprej moral vnašati sam, če se ne bo zanašal na hiter drugi natis pričujočega priročnika.

Glede koroškega deleža je opazno, da so se sestavljalci leksikona s pridom naslanjali na citirane preglede Franceta Kotnika, Jožeta Pogačnika, Matjaža Kmecla, Leva Detele in Vide Obid; v predgovoru se uredništvo zahvaljuje za sodelovanje tudi Slovenskemu znanstvenemu inštitutu v Celovcu. Če nismo kakšnega imena spregledali, so v leksikonu obravnavani naslednji koroški književniki: Matija Ahacel, Miha Andreaš, Rok Arih (Drago Druškovič), Andrej Einspieler, Andrejaš Goričnik, Ivan Grafenauer, Franc Grundtner, Ožbalt Gutsman, Anton, Lipe in Maja Haderlap, Milka Hartman, Anita Hudl, Anton Janežič, Gustav Januš, Urban Jarnik, Andrej Kokot, Matilda Košutnik, France Kotnik, Anton Kuchling-Dominkov, Mirko Kumer-Črčej, Florjan Lipuš, Matija Majar-Ziljski, Mimi Malenšek, Luka Maurer, Blaž Mavrel, Janko Messner, Katarina Miklav, Lenart Pachernecker, Valentin Polanšek, Prežihov Voranc (Lovro Kuhar), Erich Prunč, Karel Prušnik-Gašper, Matija Schneider, Karel Smolle, Maks Sorgo, Kriesto Srienc, Franc Sušnik, Jakob Špicar, Jožef Štefan (Stefan), Andrej Šuster-Drabosnjak, Hani Weiss in Matija Žegar, skupaj torej 43 imen. Po istem kriteriju kot pri SBL dodajmo še biobibliografije 12 s koroško povezanih imen: Vlado Habjan, Matjaž Kmecl, Ferdinand Kolednik, Rudolf Maister, Franc Ksaver Meško, Josip Ciril Oblak, Jakob Sket, Anton Martin Slomšek, Leopold Suhodolčan, Karel Širok, Metod Turnšek, Anton Umek-Okiški. V celoti gledano — primerna zastopanost na slovenskem Parnasu.

Podroben pregled bi pokazal, da je morda kakšno ime izpadlo: pri širokem izboru bukovnikov npr. Franc Leder Lesičjak; ob podatkih o 17 živečih avtorjih je od najmlajše generacije zastopana le Maja Haderlap, čeprav je nasploh v leksikonu čas po drugi svetovni vojni najbolj podrobno prikazan. Pri Matiji Majarju-Ziljskem je k literaturi o njem pač potrebno vnesti tudi knjigo sovjetske zgodovinarke Iskre Vasiljevne Čurkine. Karel Prušnik-Gašper seveda ni bil „v vodstvu kor. Zveze kult.-prosvetnih organizacij", njegovi spomini niso bili prevedeni le v nemščino, ampak tudi v srbohrvaščino.

Ob preglednicah v leksikonu povzemimo, da so med nagrajenci Prešernovega sklada štirje koroški pisatelji: Prežihov Voranc (1950), Florjan Lipuš (1975), Valentin Polanšek (1977) in Janko Messner (1978). Med desetimi slovenskimi antologijami izpred 1919 so tri izšle v Celovcu, pozneje je bera pičla. Pri almanahih so koroški zastopani slabo, pri literarnih časopisih predvsem po Janežičevi zaslugi v 19. stoletju odlično. Vprašljiva se zdi uvrstitev revije Mladje k mladinskim literarnim časopisom. V seznamu literarnih zgodovin je koroška specifika ustrezno prisotna.

Toliko v opozorilo in spodbudo bralcem. Več pa bodo lahko povedali književniki in literarni zgodovinarji sami.

Janez Stergar

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 18. 2.: 9.00 Poročila — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Gospod iz najboljših krogov — 12.15 Trije koroški umetniki — 13.00 Poročila — 17.25 Otroška oddaja — 18.30 Družinski obzornik — 18.49 Oddaja delavske zbornice — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Stari — 21.20 Dunajski drobiž — 22.20 Nočni studio.

SOBOTA, 19. 2.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Krzysztof Penderecki — 11.20 Newyorški balet — 13.00 Poročila — 14.45 Zadnja ljubezen gospoda Jožefa — 16.15 Iz parlamenta — 17.00 Risanje, slikanje in oblikovanje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tedenski spored — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Šport — 20.15 Stavim, da . . . — Šport — 22.15 Parisiana 25 — 23.10 Poročila.

NEDELJA, 20. 2.: 11.00 Koncert — 12.05 Nasilje in strah — 15.15 Iz delavnice Walta Disneya — 16.45 Listamo v slikanici — 17.05 Lutkovni oder — 17.40 Prometna vzgoja za otroke — 17.45 Seniorski klub — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Šport — 20.15 Lovec Lojze — 21.55 Šport — 22.15 Poročila.

PONEDELJEK, 21. 2.: 9.00 Poročila — 9.30 Pogled v lonec — 10.00 Šolska oddaja — 12.25 Čuda sveta — 12.55 Oče in sin — 13.00 Poročila — 17.25 Preprečujmo nezgode — 17.30 Pet prijateljev — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Ljudje in živali — 18.30 Družinski obzornik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Šport — 21.10 Nero Wolfe — 21.55 Šport — 22.25 Poročila.

TOREK, 22. 2.: 9.00 Poročila — 9.30 Angleščina — 10.00 Šolska oddaja — 11.45 Zgodba prizadetega dekleta — 12.10 Šport — 13.00 Poročila — 17.25 Tudi zabava mora biti — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Moda — 18.30 Družinski obzornik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ljudje, sile, mnenja — 21.00 Zadnji žarki nad Benetkami — 22.30 Poročila.

SREDA, 23. 2.: 9.00 Poročila — 9.05 Tudi zabava mora biti — 9.35 Francoščina — 10.05 To je Neapelj — 10.35 Tvoja nevesta je moja — 12.15 Ljudje, sile, mnenja — 13.00 Poročila — 17.00 Čarobni vodnjak — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Policijska postaja — 18.30 Družinski obzornik — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Obtožba: Umor — 21.50 Šport — 22.35 Poročila.

ČETRTEK, 24. 2.: 9.00 Poročila — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Lahka konjenica — 12.15 Seniorski klub — 13.00 Poročila — 17.25 Preprečujmo nezgode — 17.30 Minikinovi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Kuharsko omizje — 18.30 Družinski obzornik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Sončni obrat — 21.00 Poljska 1983 — 21.50 Šport — 23.05 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 18. 2.: 17.15 Sto mojstrskih del — 17.30 Nasilje in strah — 18.00 Galerija — 18.30 Brez nagobčnika — 19.15 Kdo nudi več? — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Elektrika iz peska in sonca — 21.20 Politika v petek — 22.20 Dvoboj v jutranjem mraku — 23.50 Poročila.

SOBOTA, 19. 2.: 15.45 Sto mojstrskih del — 16.15 Elektrika iz peska in sonca — 17.00 Ljuba družina — 17.45 Živali iščejo dom — 18.00 Tedenski spored — 18.25 Šport — 19.00 Za prijatelje filma — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Zadnji car iz rodbine Romanovih — 23.15 Demoni zla.

NEDELJA, 20. 2.: 16.45 Sto mojstrskih del — 17.45 Rockline — 18.30 Mladinska revija — 19.30 Čas v sliki — 19.50 Tedenski pregled — 20.15 Tvoja nevesta je moja — 21.45 Sto mojstrskih del — 21.55 Uporniki z Liang Shan Po — 22.40 Mala nočna glasba — 23.55 Poročila.

PONEDELJEK, 21. 2.: 18.00 Sodobno znanje — 18.30 Lou Grant — 19.15 Kdo nudi več? — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Doktor in ljuba goved — 21.10 Gospodarski obzornik — 21.50 Poročila — 22.20 Nemčija, bleda mati.

TOREK, 22. 2.: 16.30 Iz parlamenta — 17.45 Šolska oddaja — 18.30 Lou Grant — 19.15 Kdo nudi več? — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Nekdaj je bilo — 21.05 Dallas — 21.50 Poročila — 22.30 Klub 2.

SREDA, 23. 2.: 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Proti vetru — 19.15 Kdo nudi več? — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ali ljubite klasiko? — 21.00 Novo med knjigami — 21.50 Poročila — 22.20 Umetnije — 23.40 Poročila.

ČETRTEK, 24. 2.: 17.45 Šolska oddaja — 18.00 Na poti po Avstriji — 18.30 Proti vetru — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Dražba v korist akcije „Luč v temo" — 21.50 Poročila — 22.20 Jour fixe — 23.20 Poročila.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 18. 2.: 8.55 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Čez tri gore — 17.55 Arabela — — 18.25 Obzornik — 18.40 Družbena samozaščita — 19.10 Risanka — 19.24 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Naši olimpijci: Hokejisti — 20.45 Zrcalo tedna — 21.05 Ujeta — 22.40 Poročila.

SOBOTA, 19. 2.: 8.00 Poročila — 8.05 Zverinice iz Rezije — 8.25 Pedenjžep — 8.35 Mladi virtuozi — 8.50 Mali odred — 9.20 Arabela — 9.50 Mali svet — 10.20 Vesolje — 11.20 Varnost v letalskem prometu — 11.50 Naši olimpijci: Alpski smučarji — 12.35 Kulturne diagonale — 13.20 Poročila — 15.50 Robin Hood mlajši — 16.50 Poročila — 16.55 Košarka — 18.30 Japonska pravljica — 18.45 Muppet show — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 TV Teka- leto 1958 — 21.00 Strah — 22.50 Poročila.

NEDELJA, 20. 2.: 9.15 Poročila — 9.20 Otroška matineja — 10.20 Človek in pol — 11.10 Oddaja za stik z gledalci — 11.30 Srečanje z Marijo Ahačič-Pollak — 12.00 Ljudje in zemlja — 13.00 Poročila — 15.15 Življenje je čudovito — 17.25 Poročila — 17.30 Naš kraj — 17.45 Športna poročila — 18.00 Sestanek v Nebotičniku — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Kiklop — 20.45 Športni pregled — 21.15 Dičo Zograf — 21.45 Poročila.

PONEDELJEK, 21. 2.: 8.25 TV v šoli — 16.20 Kmetijska oddaja — 17.20 Poročila — 17.25 Mali odred — 17.55 Človekovo telo — 18.25 Obzornik — 18.45 Glasba za mlade — 19.10 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Video in Julija — 21.00 Mednarodna obzorja — 21.55 Poročila.

TOREK, 22. 2.: 9.05 TV v šoli — 17.30 Poročila — 17.35 Zverinice iz Rezije — 17.55 Naši zbori — 18.25 Posavsko-Dolenjski obzornik — 18.40 Od zibelke do groba — 18.55 Knjiga — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mladost Karla Marka — 21.10 Dokumentarec meseca — 21.50 V znamenju.

SREDA, 23. 2.: 9.25 TV v šoli — 17.35 Poročila — 17.40 Ciciban, dober dan — 17.55 Zapisi za mlade — 18.25 Koroški obzornik — 18.40 Mozaik kratkega filma — 19.05 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Filmska delavnica: Triglavske strmine — 22.00 Poročila.

ČETRTEK, 24. 2.: 9.05 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Potovanje skozi čas in prostor — 18.25 Ljubljanski obzornik — 18.40 Mladi za mlade — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.30 Dnevnik — 20.00 Tednik — 21.00 Zvoki godal — 21.35 V znamenju.

ORF — KOROŠKI RADIO SLOVENSKE ODDAJE

PETEK, 18. 2.: 14.10 Obzornik — Dr. A. Feinig: Drava, povej, kje dom je moj — Za konec tedna.

SOBOTA, 19. 2.: Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 20. 2.: 7.05 Duhovna misel — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 21. 2.: 14.10 Obzornik — Zborovska glasba.

TOREK, 22. 2.: 9.30 Pisani svet — 14.10 Obzornik — Jazz za vas.

SREDA, 23. 2.: 14.10 Obzornik — Da jih ne pozabimo — Za starejše letnike.

ČETRTEK, 24. 2.: 14.10 Obzornik — Literarno-glasbena oddaja.

N,

Žoprače - Loga vas

V četrtek 27. januarja smo se na logavaškem pokopališču za vedno poslovili od Hanzija Kobaritscha iz Žoprač, ki je po daljši težki bolezni umrl v 71. letu starosti. Po poklicu je bil železničar, sedaj seveda v pokoju. Njegovo posebno veselje je bilo petje. Kar 50 let je pel pri moškem pevskem zboru Slovenskega prosvetnega društva v Logi vasi. Bil je prijetnega mirnega značaja, vedno pripravljen pomagati, kjerkoli je to bilo potrebno. Zaradi teh lepih lastnosti je bil zelo priljubljen in spoštovan pri vseh, ki so ga poznali. Tudi velika množica ljudi na pogrebu je to prepričljivo potrdila.

V imenu moškega pevskega zbora SPD v Logi vasi se je v pretresljivih besedah od svojega dolgoletnega sopevca poslovil pevovodja in predsednik društva Stanko Černic, v imenu sosedov pa šolski ravnatelj v pokoju Filipitsch.

Žalostno je odmevala pesem žalostinka pokojnikovih najožjih tovarišev-pevcev, ki so tako zgubili svojega najzvestejšega in najstarejšega pevca. Pogrebni obred je opravil domači dekan Martin Hotimic.

Pokojnega Hanzija Kobaritscha bomo ohranili v častnem spominu, ženi, hčerki, bratu in ostalemu sorodstvu tem potom izrekamo naše globoko sožalje.

Niko Ottowitz in Claudia Kropiunik sta rožanska prvaka

Vsako leto si poiščejo rožanski smučarji svoje prvake. Zadnjo nedeljo se je na Šentjanških Rutah zbralo nad 180 tekmovalcev, ki so se pod najboljšimi pogoji spustili po 1250 m dolgi veleslalomski progi v dolino (proga mlajših smučarjev 650 m). Najboljši dneva in zmagovalec v splošnem razredu je bil Niko Ottowitz (DSG PODGORJE), najboljša pri dekletih pa je bila Claudia Kropiunik (ŠD Šentjanž).

Spet enkrat so marljivi funkcionarji ŠD Šentjanž izvedli brezhibno tekmo, moralično in finančno pa jih je tokrat podpirala Posojilnica Borovlje, ki praznuje letos svoj 75. jubilej obstoja. Pokale za tekmo, na katero so vabili v obeh deželnih jezikih, so dali župani rožanskih občin, progo pa sta postavili Hanzi Pscheider in Kropiunik Pepi. Zanimivost ob robu: opaziti je bilo, da že pretežna večina tekmovalcev vozi na ELAN-smučeh.

REZULTATI:

DEKLETA I: 1. Carmen Woschitz (SC Rosental); 2. Maria Dovjak; 3. Daniela Ogris (obe DSG Sele).

Najboljši dneva je bil Niko Ottowitz, na drugem mestu mu je sledil brat Janko, tretji je Theo Steiner. Čisto na levi strani stoji bistriški župan Otmar Baurecht, poleg njega pa Erich Užnik, duša šentjanških smučarjev.

SANKANJE NA REMŠENIKU:

Po kapelških grapah se domačini merijo v sankanju. V Remšeniku so že tretje leto zaporedoma določili svoje mojstre.

Letos je zadnje dni pred tekmo močno snežilo in fantje z organizatorjem Rudijem Lipušem na čelu so imeli dosti dela, da so progo spravili v dobro stanje. Ker je bila ravno pustna sobota, so določili, da mora vsak tekmovalec ustaviti nekoliko pred ciljem in šele nato nadaljevati z vožnjo. Tako so se udeleženci ognili padcem v zadnjem ovinku, ki so bili lani še na dnevnem redu. Letos je sodelovalo v 10-ih skupinah 82 sankašev. Tekmovanje v Remšeniku pa ima tudi svoje posebnosti. Prvič — nastopajo lahko samo sedanji in bivši prebivalci Remšenika ter njih družine, drugič — za udeležbo prejme nagrado prav vsak tekmovalec. Prireditev tako ni le športnega ampak tudi zelo družabnega značaja.

Pri „Kupcu" je šef tekme Rudi Lipuš razglasil izid in podelil vrsto pokalov.

Uvrstitev najboljših pa je sledeča:

Dekleta (6—15 let):
1. Lipusch Elisabeth, 2. Lipusch Rosemarie, 3. Traunik Martina.

ŽENSKE (16—35 let):
1. Herzog Traudi, 2. Pirker Rozi, 3. Lamp Gabi.

ŽENSKE (36—55 let):
1. Dobeiz Anči, 2. Kordesch Rozi, 3. Lipusch Zofi.

ŽENSKE (56 in starejše):
1. Pirker Marija, 2. Sporn Mici, 3. Urch Cecilija.

ŽENSKE (gostje):
1. Sadovnik Agate, 2. Urch Berta, 3. Kordež Rosina.

FANTJE (6—15 let):
1. Sluga Pepi, 2. Wölcher Franci, 3. Oraže Franc.

MOŠKI (16—35 let):
1. Urch Josef ml., 2. Lipusch Heinrich, 3. Lipusch Hanzi.

MOŠKI (36—55 let):
1. Pirker Rudi, 2. Lipusch Rudi st., 3. Knez Franz.

MOŠKI (56 in starejši):
1. Sporn Michael, 2. Urch Josef st., 3. Vejnik Franc.

MOŠKI (GOSTJE):
1. Dolinšek Pavli, 2. Wölcher Egidij, 3. Kölich Janko.

ZVEZNA GIMNAZIJA ZA SLOVENCE V CELOVCU

OBJAVA

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu sporoča:

1. **Po posebnem odloku Zveznega ministrstva za pouk in umetnost naj prijavijo starši svoje otroke, ki jih želijo dati v šolskem letu 1983/84 na gimnazijo, takoj po končanem prvem semestru tega šolskega leta, v času od 14. do 28. 2. 1983, ravnateljstvu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Ob prijavi za sprejem je treba predložiti ravnateljstvu spričevalo prvega semestra 4. razreda ljudske šole, rojstni list in dokaz avstrijskega državljanstva.**
2. **Pravočasno prijavljeni učenci, ki bodo ob koncu šolskega leta 1982/83 po oceni ljudskošolske konference sposobni za vstop v prvo vrsto glavne šole (ERSTER KLASSENZUG), bodo sprejeti na gimnazijo brez sprejemnega izpita.**
3. **Prijavljeni učenci, ki ne bi dosegli tako dobre ocene, ki morali delati sprejemni izpit. Za sprejemni izpit, pri katerem bo izpitna komisija gimnazije presodila sposobnost učenca, bo treba otroka prijaviti v prvi polovici junija 1983. Sprejemni izpiti bodo v sredo, 6. 7. 1983.**
4. **Konec maja 1983 bo vodstvo ljudske šole javilo gimnaziji učni uspeh učencev, ki so se prijavili za vstop v gimnazijo. Nato bo ravnateljstvo gimnazije pravočasno obvestilo starše o sprejemu učenca oz. o potrebi prijave k sprejemnemu izpitu.**
5. **Zakasnele prijave bodo v izjemnih primerih še možne s posebnim dovoljenjem Deželnega šolskega sveta.**
6. **Za vstop v višje razrede je potreben poseben razgovor z ravnateljem.**

Prijave za sprejem v gimnazijo lahko opravite osebno v šolski pisarni ali pa se obrnete pismeno na naslov: Zvezna gimnazija za Slovence, Prof.-Janežič-Platz 1, 9020 Klagenfurt/Celovec.

RAVNATELJ:
dr. Reginald Vospernik l. r.

Rosental); 2. Daniel Durnik; 3. To-
FANTJE I: 1. Klaus Plessnig (SC mi Partl (oba ŠD Šentjanž).
DEKLETA II: 1. Angelika Hübner (SC Rosental); 2. Elizabeta Moschitz; 3. Gabi Baumegger (obe ŠD Šentjanž).
FANTJE II: 1. Bernhard Fugger (DSG Podgorje); 2. Harald Andrejčič; 3. Andreas Maierhofer (oba SC Rosental).
ŠOLARKE I: 1. Claudia Lausegger; 2. Mirica Gasser (obe ŠD Šentjanž).
ŠOLARJI I: 1. Günther Schaunig; 2. Michael Fister, 3. Rainhard Kreuter (vsi SC Rosental).
ŠOLARKE II: 1. Britta Kropiunik; 2. Dominike Užnik (obe ŠD Šentjanž); 3. Magda Dovjak (DSG Sele).
MLADINKE: 1. Claudia Kropiunik (ŠD Šentjanž; 2. Martina Ottowitz (DSG Podgorje); 3. Dorothea Olip (DSG Sele).
ŽENSKE: 1. Claudia Olip (DSG Sele); 2. Inge Meschnig; 3. Maria Durnik (obe ŠD Šentjanž).
ŠOLARJI II: 1. Harald Reicht (ŠD Šentjanž); 2. Hans Kropfitsch (DSG Ročica); 3. Ulfi Ottacher (SK Borovlje).
SPLOŠNI RAZRED MOŠKI: 1. in najboljši dneva Niko Ottowitz 58.48 (DSG Podgorje); 2. Janko Ottowitz (oba DSG Podgorje); 3. Theo Steiner (ŠD Šentjanž).
MLADINCI: 1. P. Fugger (ASKÖ Podrožca); 2. Hans Andrejčič (SC Rosental); 3. Siegfried Harter (SK Borovlje.
STAROSTNA SKUPINA: 1. A. Gabriel (ŠD Šentjanž); 2. Srečko Mak (SC Rosental), 3. Erich Užnik (ŠD Šentjanž).

KRATEK IZBOR KNJIŽNIH NOVOSTI SLOVENSKE ŠTUDIJSKE KNJIŽNICE V CELOVCU
Tarviserstraße 16, 9020 Celovec

Passuth L.:
TEODORIK VELIKI: zgodovinski roman o gotskem kralju Teodoriku, 421 str., ilustr.
Malenšek M.:
KAVATINA ZA ANGELA VREMENARJA: avtobiografska pripoved v dveh knjigah.
Bizjak J.:
GORE POD POLNOČNIM SONCEM: privlačna knjiga za alpiniste, 225 str., ilustr.
LETOPIS Slovenske akademije znanosti in umetnosti, knj. 32., 335 str.
VALVASORJEV Bogenšperk: ilustr. knjižnica, 48 str., ilustr.
MEMENTO: mrtvim v spomin, živim v opomin, 59 str., ilustr.
VSE O VLAGANJU IN SHRANJEVANJU ŽIVIL, 270 str., ilustr.
Lokar D.:
BURJA PRED TIŠINO: izbrane novele, 453str.

ZA MLAJŠE BRALCE:
Bitenc J.:
PESEM O POMLADI IN PTIČKIH: otroške pesmice, 21 str. ilustr. in gramofonska plošča.
Batič M.:
DRUGO POLLETJE NA ŠOLSKEM ODRU: kratke mladinske igre, 132 str.
Pregl S.:
PRIROČNIK ZA KLATENJE: razne fantovske pustolovščine.
Kovič K.:
MAČEK MURI: zgodba o Mačjem mestu, kjer se sprehaja maček Muri, 24 str., ilustr.
Kustic Z.:
TONČEK IN NJEGOVA PISMA: duhovita otroška knjiga, 218 str., ilustr.

Veselimo se vašega obiska!

Menjava denarja

Stanje v četrtek 17. februarja 1983

Za 100 **din** dobite	21.00 šil.
Za 100 **din** plačate	26.00 šil.
Za 100 **lir** dobite	1.19 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.28 šil.
Za 100 **mark** dobite	694.00 šil.
Za 100 **mark** plačate	710.30 šil.

Slovenski VESTNIK
Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.
Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Ruprechter-Straße 19/IV, tel. 0 42 22 / 54 0 42, teleks 42086 sindok a.
Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. 0 42 22 / 32 5 50.
Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

ŠPORTNI VESTNIK

PRVENSTVO NA VELIKI SKAKALNICI V MURAU:

Wallner avstrijski članski prvak Schallert prvak pri juniorjih

Pri šestem avstrijskem prvenstvu na veliki skakalnici v Murau je Zahomčan Hanzi Wallner dosedel še boljši rezultat kot teden prej v Absamu. Bil je najboljši skakalec članskega moštva, v splošni uvrstitvi pa je bil na drugem mestu, saj je prvak pri juniorjih, Schallert, bil za približno 5 metrov pred njim. V splošni uvrstitvi je bil Hanzi Wallner še pred Hubertom Neuperjem in Arminom Koglerjem. S tem rezultatom je najstarejši avstrijski skakalec spet enkrat pokazal, da spada med avstrijski vrh. Zgleda pa tudi, da je ta izkušeni skakalec znal tradicijo starih „orlov" tako dolgo nadaljevati, da jim sedaj sledi že nova generacija.

Rezultati: 1. Richard Schallert (Pred.) 253,1 (114 - 111), 2. Hanzi Wallner 248,1 (111 - 109), 3. Hubert Neuper 245,5 (110 - 106), 4. Armin Kogler 143,3 (108 - 107,5), 5. Manfred Steiner 230,5 (105 - 108,5).

Avstrijsko mladinsko prvenstvo:

FRANCI WIEGELE AVSTRIJSKI PRVAK, PAVEL ERAT VICE-PRVAK

Že vso zimo se je Franci Wiegele stopnjeval, tako da so ga vzeli celo v avstrijsko člansko moštvo pri novoletni skakalni turneji in pri švicarski turneji. Na nedeljskem avstrijskem prvenstvu mladinskih skakalcev pri Postraniju blizu Celovca je Franci Wiegele na prepričujoč način osvojil naslov avstrijskega mladinskega prvaka. Na 80-m skakalnici, na kateri je lani postavil Hanzi Wallner rekord z 85 metri, je bil Franci Wiegele edini, ki je preskočil 80 metrov. 81 in 83 metrov je dosegel in 258, 3 točk si je nabral, kar je za 30 (!) točk več kot drugi najboljši. S takšnim rezultatom je Franci Wiegele ponovno dokazal, da je postal že skoraj izjemna osebnost med mladimi skakalci. Če bi skakali s polnim zaletom, bi verjetno postavil tudi nov rekord na tej skakalnici.

Njegov klubski tovariš iz Zahomca, Pavel Erat, pa si je osvojil naslov mladinskega vice-prvaka. Pa tudi to ni preveč presetnetljivo, saj sta v zadnjih letih Wiegele in Erat bila pri marsikateri tekmi tesno skupaj. Poleg prvih dveh Zahomčanov, sta med prvimi desetimi še dva Korošca (7. Harald Arnusch in 9. Erich Kreuzer), kar zaključuje koroški uspeh pri avstrijskem prvenstvu.

Že pred prvenstvom sta Wiegele in Erat štela h kandidatom za mladinsko svetovno prvenstvo. Po prvenstvu v Celovcu pa ni bilo več dvoma, da se bosta oba skakalca udeležila svetovnega prvenstva 12. in 13. marca v Kuopio na Finskem.

Rezultati: 1. Franci Wiegele 81-83 (258,3); 2. Pavel Erat 73,5-75,5 (228,8); 3. Harald Rodlauer (St.) 76-76 (228,6); 4. Thomas Federstein (Pred.) 75-76,5 (226,8); 5. Wolfgang Margreiter (T) 73-75,5 in Franz Neuländter (Zg. Avstr.) 72,5-73,5 (223,0).

Že v soboto so bile tekme šolarjev. Pri mlajših šolarjih je bil Janko Zwitter iz Zahomca na 11. mestu, pri starejših šolarjih pa je bil Robert Kaiser na dobrem 3. mestu.

Veselo - veselo

Pust je mimo. Skoraj vse je norelo v naših krajih. V nadomestilo vsem ostalim poročilom se tokrat oglaša s svojim poročilom iz Železne Kaple znani dr. Pust.

V Železni Kapli je vse praznovalo. Pretekli petek je vabilo v farno dvorano SPD „Zarja". Kljub snegu se je zbrala polna dvorana častnih gostov, ki jih je pozdravil predsednik ESPEDE.

Ta večer so godovale žene, ki so pod režijsko roko šefa odra, strokovnjaka in pustnjaka Poldeja Zundra prikazale dva krajša prizora. Videli smo DVE TETI (1/2 iz Amerike, 1/2 iz Rusije) in igrico ČAŠICA KAVE (okoli kofeta pa celo žlahto samih dam). Moški nastopajoči so bili vidno uvoženi. Tako STRAŽAR in POSTOPAČ (najbrž iz Celovca), PAŠTETAR ter zdravnik s svojima služabnikoma pa iz Španije oz. Lepene. Prireditev sta pravzaprav pričela STARI MOŽ (z žensko v košu) in star gost MOŠKI ZBOR (z novim zborovodjem). Kljub tehničnim težavam z elektriko je naletel na zelo dober sprejem reporter Miško Bognedaj, ki je vodil in vozil skozi dvourni spored. Med točkami so pod oknom igrali OBIR BUM s pevcema HELGO in ANDIJEM.

Skratka — bila je smešno fletna, kunštno luštna prireditev.

■

Dan navrh je bilo zelo pustno v dvorani hotela OBIR, kjer so za dober ton skrbeli fantje mizikantje ansambla SPOMIN. Ob izvrstni glasbi se je kar trlo na plesišču in naš reporter je poleg številnih čisto navadnih ljudi občutil dva kaktusa in zasledil šest luštnih klovnov, povodne deklice, dve gosi, obutega mačka in cel hlev kur s petelinoma. Nekje v kotu sta čepela celo dva kupa sena.

Hotel Obir je pripravil nagrade za vse maske, žirija pa je izbrala najbolj originalne. Putke so kot prvo nagrado prejele vožnjo iz Portoroža v Benetke s prenočiščem v Portorožu, klovni pa bodo kot drugouvrščeni šli na oddih v terme Čatež.

■

Pustni torek je bil namenjen predvsem mladini, zbrali pa so se na zabavi v hotelu tudi številni starejši, ki so se še pravi čas zavedli resnosti pepelnice in so skušali še zadnji pustni trenutek malo ponoreti. Za vse so bili pripravljeni krapi, vsem je igral hišni ČOKEJ, vse je plesalo in se veselilo.

Tudi zajčki so skakljali, so lovca pokopali. Otročad si je presenečenja lahko sama potegovala na krami z vrvicami.

■

Na koncu lahko zapišemo: Če so še kakšni Kapelčani, ki letos niso utegnili ponoreti, zanje zelo slabo izgleda; najbrž bodo ostali vedno pametni!

V. zimski pohod „Arihova peč" bo 6. marca '83

V spomin na padle borce pod Arihovo pečjo (februarja 1945) bo leos že petič zimski pohod „Arihova peč". Na programu sta smučarski tek in pohod za pešce (od Polanca preko bivšega partizanskega bunkerja do planinske postojanke „Koče nad Arihovo pečjo" in spet nazaj).

Na prireditev, ki bo v nedeljo 6. marca 1983, s pričetkom ob 10. uri, vabijo Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo Celovec in Slovensko prosvetno društvo Rož iz Šentjakoba. Podroben razpis za to spominsko prireditev smo objavili že v Slovenskem vestniku številka 5/1983.